

Energetska politika Europske unije: Zeleni zaokret u pristupanju sredstvima iz fondova EU-a u Hrvatskoj

Kišiček, Darijo

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:507645>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Darijo Kišiček

**Energetska politika Europske unije: Zeleni zaokret
u pristupanju sredstvima iz EU fondova u Hrvatskoj**

*Energy Policy of the European Union: The Green
Shift in Accessing Grants from EU Funds in Croatia*

DIPLOMSKI RAD

Zagreb,
lipanj 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**Energetska politika Europske unije: Zeleni zaokret
u pristupanju sredstvima iz EU fondova u Hrvatskoj**

*Energy Policy of the European Union: The Green
Shift in Accessing Grants from EU Funds in Croatia*

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Mario Munta

Student: Darijo Kišiček

Zagreb,
lipanj 2024.

Izjavljujem da sam diplomski rad „*Energetska politika Europske unije: Zeleni zaokret u pristupanju sredstvima iz EU fondova u Hrvatskoj*“ koji sam predao na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Mariju Munti, izv. prof., napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16.–19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

ZAHVALA

Želim izraziti duboku zahvalnost obitelji za strpljenje i podršku dok sam donosio odluke o avanturama koje su odgodile predaju ovog rada.

Također, želim se zahvaliti svima onima koji su mi velikodušno ustupili svoje laptope za pisanje rada tijekom tih avantura. Bilo vas je desetak, hvala vam svima!

POPIS KRATICA:

DNSH – Princip nenanošenja značajne štete okolišu
CPR – Zajedničke odredbe uredbe
EZP - Europski zeleni plan
EK - Europska komisija
EP - Europski parlament
EU - Europska Unija
EZAE - Europske zajednice za atomsku energiju
EZUČ - Europska zajednica za ugljen i čelik
FZOEU - Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
JLS – Jedinice lokalne samouprave
MINGOR - Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
MSP - Mala i srednja poduzeća
NECP - Nacionalni energetske klimatski plan
NGEU - Europa sljedeće generacije
NPOO - Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026.
OPKK - Operativni program konkurentnost i kohezija
PKK - Program konkurentnost i kohezija
QMV - odlučivanja kvalificiranom većinom
RH - Republika Hrvatska
RRF - Mehanizam za oporavak i otpornost
SEA - Jedinstveni europski akt
TD – Trgovačko društvo
UFEU - Ugovor o funkcioniranju EU
VFO - Višegodišnji financijski okvir

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	4
2. Pregled razvoja energetske politike EU	6
2.1. Integracija nakon 2000.-ih.....	6
2.2. Povezanost Ruske aneksije Krima i Energetske unije	8
2.3. COP 21	8
2.4. Europski zeleni plan.....	9
2.5. Dinamike integracije	10
2.6. Zaključak poglavlja.....	11
3. Teorijski okvir: europeizacija javnih politika.....	12
4. Dizajn istraživanja.....	14
4.1. Od procesa programiranja do procesa objave natječaja	15
4.2. Metodologija.....	16
5. Točka prijeloma - uspjeti ili propasti? - Pretvaranje gorućeg pitanja u jedinstvenu priliku	18
5.1. EU sljedeće generacije	18
5.1.1. Mehanizam za oporavak i otpornost.....	19
5.2. REPowerEU	20
5.3. Kako se integracija odrazila na investicijske ciljeve EU u području energetike.....	20
5.4. Zaključak poglavlja.....	22
6. Europeizacija nacionalnih strateških dokumenata	22
6.1 Analiza nacionalnih dokumenata.....	23
6.1.1 Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2021.	24
6.1.2 Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan za Republiku Hrvatsku	25
6.1.3 Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027.....	26
6.1.4 Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026.	28
6.1.5 Ažurirani Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan RH 2021.-2030.....	30
6.2. Zaključak poglavlja.....	31
7. Studija slučaja: pristupanje EU fondovima u RH - sektor energetike	32
7.1 Što je isključeno, a što uključeno u istraživanje?	32
7.2. Analiza podataka.....	34
7.2.1. VFO 2014.-2020.	35
7.2.2. VFO 2021.-2027. i NGEU	37
8. Rasprava	38
9. Zaključak	45
10. Popis literature	47
11. Sažetak.....	52
12. Summary.....	53

POPIS ILUSTRACIJA

POPIS TABLICA

Tablica broj 1: Pretpostavke rada	14
Tablica broj 2: Metodologija rada	16
Tablica broj 3: Prikaz ključnih ciljeva RRF-a	19
Tablica broj 4: Popis dokumenata uključenih u analizu	23
Tablica broj 5: Tematski ciljevi OPKK	25
Tablica broj 6: Dimenzije NECP-a	26
Tablica broj 7: Prikaz glavnih ciljeva vezanih za ostvarenje energetske neutralnosti	27
Tablica broj 8: Prikaz aspekta energije kroz dvije komponente	29
Tablica broj 9: Prikaz ažuriranog NECP-a	31
Tablica broj 10: Pregled aktivnosti za koje se raspisuju natječaji	33
Tablica broj 11: Popis isključenih segmenata iz istraživanja	34
Tablica broj 12: Usporedba glavnih financiranih aktivnosti	40
Tablica broj 13: Usporedba prihvatljivih korisnika	43

POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA

Grafički prikaz broj 1: Proces programiranja sredstava iz EU fondova	15
Grafički prikaz broj 2: Slijed istraživačkih etapa rada	16
Grafički prikaz broj 3: Istraživanje europske razine	18
Grafički prikaz broj 4: Istraživanje nacionalne razine	23
Grafički prikaz broj 5: Istraživanje implementacijske razine	32

1. Uvod

Usljed velikih geopolitičkih događaja u europskom okruženju, Europska Unija (EU) se već desetljećima suočava s izazovima u području energetike. Osim vanjskopolitičkih promjena, rastuća ovisnost o uvozu energenata, oskudnost resursa na europskom kontinentu, rastuće cijene energenata te sve veća svijest o klimatskim promjenama profilirali su pitanje energetske tranzicije visoko na agendi EU. Iako je proces energetske integracije usko povezan s formiranjem jedinstvenog tržišta i poticanjem konkurentnosti, pitanje energetike je oblikovano prvenstveno u krizama i geopolitičkim šokovima. Navedeni su događaji istaknuli energetske ranjivost EU i potaknuli su Europsku komisiju (EK) na dekarbonizaciju, energetske neutralnost i okretanje obnovljivim izvorima energije. Kao rezultat svega navedenog, energetska politika EU evoluirala je prema održivijim, ekološki prihvatljivijim javnim politikama integrirajući zeleni aspekt kao ključnu komponentu energetske strategije. Na tom tragu, ovaj rad kroz tri analitičke razine nastoji istražiti dolazi li doista do „ozelenjivanja“ energetske politike u EU.

Izbijanjem koronakrize, u javnosti se javio narativ kako će EK zbog nastalih okolnosti zanemariti proces “ozelenjavanja“ javnih politika na koje se EU odlučila putem donesenog *Europskog zelenog plana (EZP)* 2019. godine. Stoga je ključno pitanje prve analitičke razine ovog istraživanja koliko su korona kriza i rat u Ukrajini usporili integraciju ili su, sljedeći dosadašnji uspješan obrazac "krizne" integracije, doveli do njenog produbljenja. Spomenuta prva razina istraživanja, prikaz je integracije prije i nakon izbijanja korona krize te daje kontekst u kojemu dolazi do odredbe ključnih investicijskih prioriteta EU izraženima u *Zajedničkim odredbama i pravilima (CPR)* koje definiraju investicijske prioritete višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) EU. Nastavno na prvu razinu, druga propitkuje kakav je odnos europskog strateškog i investicijskog okvira s nacionalnim strateškim dokumentima koji definiraju glavna investicijska područja članica, gdje rad s teorijskog aspekta promatra proces europeizacije (Radaelli, 2004). Na kraju, treća razina istraživanja dodatno sužava fokus, proširujući Radaellijevu definiciju dodavanjem provedbenog aspekta.

Ukratko, sljedeći logiku programiranja sredstava EU, istraživanje prati kako se europeizacija manifestira s europske, odnosno nacionalne razine na raspisane javne pozive i natječaje u energetske sektoru. Na temelju navedenog, može se reći kako se rad bavi procesnom analizom europeizacije, te nastoji istražiti odraz “zelenih“ politika na najniže razine provedbe energetske politike. Na tom tragu treba definirati dva glavna istraživačka pitanja rada,

od kojih se prvo odnosi na prvu analitičku razinu istraživanja, dok drugo pitanje obuhvaća ostale dvije razine.

IP1 Kako su korona kriza i rat u Ukrajini utjecali na ambicije energetske tranzicije u prioritetima Europske komisije pod vodstvom Ursule von der Leyen?

IP2 Na koji način su se promjene u prioritetima “zelene” energetske tranzicije EU odrazile na nacionalne investicijske ciljeve, a time i na javne pozive i natječaje u procesu pristupanja europskim sredstvima u RH?

Kako bi rad istražio navedena pitanja, metodologija istraživanja uključuje prikupljanje podataka iz primarne i sekundarne literature uz primjenu metode analize sadržaja za obradu prikupljenih podataka. Sekundarna literatura, kao početna točka istraživanja u drugom poglavlju, pružiti će uvid u dosadašnji razvoj energetske politike i kontekst u kojem dolazi do definiranja CPR-a. Na temelju, prve razine izvedene su glavne pretpostavke o utjecaju korona krize i rata u Ukrajini na daljnju integraciju energetske politike. Nakon toga, treće poglavlje prikazuje teorijski okvir rada, gdje je glavni naglasak na prikazu spomenute Radaellijeve definicije procesa europeizacije. Nakon, toga četvrto poglavlje određuje dizajn istraživanja, dok peto daje prikaz integracije energetske politike nakon korona krize i rata u Ukrajini. Zatim, prateći logiku procesa programiranja EU sredstva, istražujemo europeizaciju s razine EU na nacionalnu razinu (šesto poglavlje) te utjecaj na provedbenu razinu (sedmo poglavlje). Drugim riječima, na studiji slučaja Republike Hrvatske (RH) spomenuta dva poglavlja istražuju kako se europeizacija manifestirala u formulaciji i implementaciji energetske prioriteta Hrvatske. Predzadnje, osmo poglavlje otvara raspravu o nalazima istraživanja, dok zadnje poglavlje sumira ključne nalaze te implicira buduće smjerove istraživanja.

Ideja za rad je utemeljena u uočenom nedostatku istraživanja u području energetske integracije EU koja pobliže uzima u obzir provedbenu razinu. Pregledom postojeće literature nije detektirana slična studija koja dovodi u pitanje odnos odluka donesenih na razini EU s utjecajem istih na provedbu EU programa. S obzirom na to da nije detektirana slična studija koja istražuje odraz zelenog zaokreta na javne pozive i natječaje EU projekata, tema je “nova” i relevantna (Gustafsson i Hagstrom, 2017). Dodatna vrijednost rada je ta da istraživački dizajn predviđa usporedbu dva višegodišnja financijska okvira (VFO). Istovremeno treba napomenuti i ograničenost istraživanja s obzirom na to da se uspoređuje VFO 2014.-2021. s VFO 2021.-

2028., odnosno rad stavlja u odnos sedmogodišnje razdoblje s trogodišnjim. Neovisno o različitom vremenskom intervalu, nalazi rada impliciraju kako je EU doista ustrajna u ostvarenju energetske neutralnosti, te kako izbijanje koronakrize i rata u Ukrajini nije usporilo integraciju već ju je pospješilo što se odrazilo i na nacionalnu stratešku odnosno provedbenu razinu.

2. Pregled razvoja energetske politike EU

Pitanje energije utkano je u samu srž Europske integracije kroz *Europsku zajednicu za ugljen i čelik* te kroz *Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju* (EZAE ili Euratom). Za daljnju energetske integraciju u poslijeratnoj Europi trebalo je pričekati 20-ak godina. Obustavom isporuke sirovina uslijed naftnih kriza, EK počinje ozbiljnije razmatrati energetske izazove, ali i načine rješavanja zajedničkog problema kroz uvođenje obnovljivih izvora energije (Solorio i Jörgens, 2020: 81).

Do daljnje integracije dolazi stvaranje jedinstvenog tržišta tijekom 80-ih godina prošlog stoljeća. Osim deregulacije energetskog tržišta, integracija se nije značajnije odrazila na promjene u zakonodavstvu (Kanellakis i dr., 2013: 1020). S druge strane, *Ugovor iz Maastrichta* stavio je naglasak na obnovljive izvore energije i poboljšanje energetske učinkovitosti što je ujedno bio početak djelovanja EU u području okolišnih pitanja (Buchan u Wallace i sur, 2020: 324). S obzirom da u devedesetim godinama, klimatske promjene polako kreću dobivati pozornost u EU (Skjærseth, 1994), EK koristi kontekst klimatskog summita u Rijiju i Kyotskog protokola, za otvaranje novih pitanja na dnevnom redu EU.

2.1. Integracija nakon 2000.-ih

Izbijanjem spora između Rusije i Ukrajine oko distribucije plina, EU dobiva novo upozorenje. Na politizaciju energetike EK odgovara strategijom *"Energetska politika za Europu"*. Strategija ubrzo postaje okvir u borbi s glavnim izazovima Europske energetske politike (EK, 2006). Sama strategija je poznatija pod odnosom brojeva 20/20/20 koje EU želi postići, a predviđa: smanjenje emisija stakleničkih plinova za 20 % u usporedbi s razinama iz 1990.-ih; osiguranje da obnovljivi izvori energije čine najmanje 20 % ukupne potrošnje energije u EU; te povećanje energetske učinkovitosti kroz smanjenje potrošnje energije za 20 % do

2020-e. Gdje se može još jednom reći kako je EK ponovo iskoristila vanjsku kontingenciju kao poticaj za integraciju.

Prateći daljnju integraciju, *Lisabonski ugovor* je dodatno produbio i nadopunio integraciju u području energetike. Prema Članku 194. *Ugovora o funkcioniranju EU*, EU osigurava funkcioniranje tržišta energije, sigurnost opskrbe, promiče energetska učinkovitost, uštedu energije, razvoj obnovljivih izvora energije, te promiče međusobno povezivanje energetske mreže. No, odmah nakon svega navedenog, isti članak jasno navodi kako nijedna mjera EU-a:

„[...] neće utjecati na pravo države članice da odredi uvjete za iskorištavanje svojih energetske resursa, njezin izbor između različitih izvora energije i opću strukturu svoje opskrbe energijom” (čl. 194. Ugovor o funkcioniranju EU).

Prema tome, *Ugovor o funkcioniranju EU* ni u kojem smislu ne umanjuje autonomiju država članica u području energetike. Štoviše, javlja se struja mišljenja kako spomenuti članak štiti države članice koje biraju između različitih izvora energije i različite strukture opskrbe ovisno o nacionalnim preferencijama. Za Ruscha to predstavlja djelomičnu re-nacionalizaciju energetske politike (Rusche, 2015 cit. prema Dekanozishvili, 2023: 53). Slično tvrdi i Buchan kada navodi da je pozicija EU po pitanju energetske politike mnogo manja od uloge koju središnja vlast ima u drugim federacijama (Buchan u Wallace i sur, 2020: 324). S druge strane, Andoura i dr. tvrde kako je uvođenje članka 194. kodificiralo dosadašnju praksu u energetske politici EU-a (2010). Drugačije postavljeno, članice i dalje zadržavaju pravo odlučivanja o vrsti energenata i izvorima iz kojih ih nabavljaju, a jedina iznimka su ciljevi obnovljivih izvora energije koji su doneseni na razini EU. Iako EK određuje ciljeve, države članice i dalje zadržavaju pravo da - uslijed različitih preferencija - same određuju svoj nacionalni energetske miks. Samim time energetske resursi država članica su nacionalni, a ne europski (IEA, 2008).

Nadalje, *Klimatski i energetske paket* do 2020 je naglasio važnost pitanja klimatskih promjena i energetske politike. Usvajanje Paketa značilo je uvođenje niza mjera i ciljeva usmjerenih prema smanjenju emisija stakleničkih plinova, povećanju energetske učinkovitosti i promicanju obnovljivih izvora energije. EU je time postavila klimatski i energetske standard za cijeli svijet te tako postala uvjerljivi lider u borbi s klimatskim promjenama (Buchanu, 2010: 360).

2.2. Povezanost Ruske aneksije Krima i Energetske unije

Prekid isporuke plina Ukrajini 2006. godine utjecao na dinamiku energetske odnosa u Europi. Ponovimo, na prekid isporuke EU je reagirala strategijom "*Energetska politika za Europu*" koja je prikazana ranije u poglavlju. Nije prošlo niti desetljeće, a Europa se još jednom našla na koljenima zbog nedostatne energetske sigurnosti. U okolnostima invazije Rusije na krimski poluotok, europski političari još su jednom shvatili nedostatnost energetske integracije. U tom kontekstu, tadašnji premijer Poljske, Donald Tusk predlaže formiranje *Energetske unije* (Tusk, 2014).

Nakon izbora za EP, koncept Energetske unije postao je jedan od deset glavnih ciljeva Junckerove Komisije. Već početkom 2015., EK prezentira strategiju *Energetske unije* koji naglašava stvaranje jednog Europskog energetskeg okvira. Strategija nastoji ostvariti energetske sigurnost; potpuno integrirati europsko energetske tržište; steći energetske učinkovitost; dekarbonizirati gospodarstvo; te intenzivirati istraživanje, inovacije i konkurentnost (EK, 2016). Samim time, formiranje Energetske unije je trebalo harmonizirati i potaknuti daljnju europeizaciju energetske politike (Wallace i sur, 2020: 332).

Energetske unija je zamišljena kroz pet glavnih stupova, a to su: *Dekarbonizacija* (smanjenje emisija stakleničkih plinova i postizanje neutralnog energetskeg sustava); osiguranje stabilne i pouzdane opskrbe energijom za potrebe gospodarstva i građana; na trećem mjestu je *Unutarnje energetske tržište* (promicanje konkurentnosti, transparentnosti, i djelotvornosti tržišta energije); *Energetske učinkovitost* (racionalnije korištenje energije); te *Istraživanje, inovacije i konkurentnost* (ulaganja u istraživanje i razvoj novih tehnologija i inovacija u području energetike).

Formiranjem Energetske unije, EU se nastojala pozicionirati kao globalni predvodnik po pitanju udjela energije iz obnovljivih izvora od barem 32 % (Juncker, 2014), što je postalo vrlo važnim u svjetlu nadolazećeg Pariškog samita.

2.3. COP 21

Nedugo nakon postizanja sporazuma na 21. redovnom, godišnjem okupljanju država potpisnica *Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime* EU je ratificirala Sporazum čime je dodatno utvrdila posvećenost prema smanjenju emisija stakleničkih plinova. Članak 2. *Ugovora iz Pariza* postulira:

„Zadržavanje porasta globalne prosječne temperature znatno ispod 2 °C iznad razine prije industrijskog doba i nastojanje da se ograniči porast temperature na 1,5 °C iznad razine prije industrijskog doba, uz prepoznavanje da bi to značajno smanjilo rizike i utjecaje klimatskih promjena” (UNFCCC, 2015).

Na tom tragu, već 2016. EK predlaže strateški dokument *Čisti planet za sve* kojim EU nastojati ispuniti svoje obveze u vezi s unutarnjom energetsom tranzicijom te tako smanjiti ovisnost o vanjskoj opskrbi energijom s 55 % u 2018. na 20 % do 2050. (EK, 2018: 7-8). Usvajanjem strategije, članice su preuzele odgovornost za planiranje, izvještavanje i praćenje potrošnje energije kroz *Nacionalne energetske i klimatske planove* (NECP). Samim time, NECP služi kao mehanizam kojim je EK pokušala koordinirati¹ članice u ostvarenju zajedničkih ciljeva. Donošenjem strategije svaka država članica preuzela je odgovornost uzimanja u obzir preporuka EK u izradi planova (EK, 2016).

Iz dosad navedenog, jasno se vidi kako je EK još jednom iskoristila vanjske okolnosti kako bi utjecala na pitanje energije u EU. No tu priča o borbi s klimatskim promjenama i energetsom sigurnošću u Europi ne staje. Već u prosincu 2019., EK donosi EZP koji ubrzo postaje novom strategijom rasta EU.

2.4. Europski zeleni plan

Donošenje EZP je rezultat dugog procesa tijekom kojeg su teme energije i klime postale gorućim pitanjem kao i kompromisnog rezultata izbora za EP (Munta, 2020: 6). Nakon izbora 2019. s obzirom da do tada najjača parlamentarna grupacija EPP nije uspjela formirati samostalnu većinu u EP dolazi do promjene balansa moći. Odabirom Ursule von der Leyen za predsjednicu EK, lideri država članica postigli su kompromisno rješenje u međugri zelenih, socijalista, liberala i Europskog vijeća² koje je zagovaralo veliku transformaciju gospodarstva EU.

Donošenjem EZP-a EK je krenula prema potpunoj transformaciji EU-e „[...] u pravedno i prosperitetno društvo, s modernom, resursno učinkovitom i konkurentnom ekonomijom gdje

¹ Svaki NECP se sastoji od pet glavnih dimenzija usklađenih s energetsom unijom.

² Institucija koja predlaže novog predsjednika(cu) EK.

je ekonomski rast odvojen od upotrebe resursa i to bez neto emisija stakleničkih plinova do 2050. godine” (EZP). Samim time, EZP predstavlja holistički pristup klimatskim promjenama kroz postavljanje ambicioznih ciljeva klimatske neutralnosti, stjecanje čiste energije, industrijske strategije i cirkularne ekonomije (Dobbs i dr., 2021: 316-317). Važno je napomenuti da EK kroz EZP uvodi načelo "nenanošenja značajne štete okolišu" (DNSH) za investicije. Ovim načelom, EU se obvezuje da neće financirati nijedan projekt, bilo javni ili privatni, koji na bilo koji način šteti prirodi i okolišu.

Uvođenjem EZP-a, EK je stvorila alate za suočavanje s klimatskim i energetske izazovima do sredine stoljeća gdje treba istaknuti još jednu epizodu nadnacionalnog poduzetništva EK. Umjesto smanjenja stakleničkih plinova za 80-95 posto do 2050. godine, EU bi kroz EZP trebala postati prvi klimatski neutralan kontinent do polovice stoljeća. Bio je to "Europski trenutak na Mjesecu", niti jedan drugi kontinent se nije obvezao ostvariti slične ciljeve (Von der Leyen, 2019). Pozitivno ozračje donošenja nove srednjoročne strategije rasta EU nije dugo potrajalo. Izbijanjem C-19 krize (kao i u slučaju velike financijske krize 2008.) javnost i akademski krugovi su posumnjali kako će pitanje stjecanje energetske i klimatske neutralnosti skliznuti s liste prioriteta EU. No krize sa sobom donose prilike akterima da razmišljaju izvan ustaljenih okvira (Dobbs i dr., 2021: 323). Samim time, korona kriza je stvorila jedinstvenu priliku da EU kroz ekonomsku modernizaciju pridonese ostvarenju Pariških ciljeva dekarbonizacije (Elkerbout i dr., 2020: 10). Na tom tragu, EZP ubrzo postaje centralnim dokumentom komisije Ursule von der Leyen (2019b).

No legitimno je postaviti pitanje je li cijeli narativ “ozelenjavanja“ javnih politika EU samo mrtvo slovo na papiru ili kroz vrijeme dolazi do europeizacije na nacionalnoj razini u skladu sa zacrtanim ciljevima EU-a. Navedeno je jedno od ključnih pitanja ovog rada. No prije nego prijedemo u potragu za odgovorima na postavljena pitanja o europeizaciji energetike nakon pandemije, te prije nego definiramo teorijski okvir rada i dizajn istraživanja potrebno je istaknuti još neke dinamičnosti integracije.

2.5. Dinamike integracije

Kako bismo dobili jasniji uvid u integracijske procese, na kraju poglavlja valja razmotriti kako su različite sfere javnih politika utjecale na proces energetske integracije. Navedeno će dodatno razjasniti - Buchanovim riječima - neurednu slagalicu energetske integracije EU.

Od samih početaka, integracija energetske politike EU obuhvaća različite javne politike koje su oblikovale razvoj energetskog sektora. Kako se ranije u poglavlju moglo vidjeti, početci energetske integracije usko su povezani s formiranjem jedinstvenog tržišta. Samim time, stvaranje jedinstvenog tržišta usko je povezano s politikama konkurentnosti.

Nadalje, dvije naftne krize, tenzije s Rusijom u više su navrata istaknule važnost integrirane energetske politike u okviru šire sigurnosne i vanjske politike EU (Buchan u Wallace i sur., 2020: 332). S pragmatičnog stajališta prema R. Youngsu, energetske ciljevi EU-a utječu na vanjsku politiku, ali jednako je važan i obrnuti utjecaj u kojem geostrateški ciljevi EU-a direktno ograničavaju rasprave o energetske politici (2020: 157). Kao rezultat vanjsko političkih napetosti i energetske sigurnosti, energetska politika EU evoluirala je prema održivijim i ekološki prihvatljivijim rješenjima. Samim time, aspekt zelenih javnih politika je postao ključnom komponentom energetske i klimatske strategije. Kao posljedica toga iz energetske politike je proizašla rasprava o potpuno novom području javnih politika - obnovljivim izvorima energije.

Osim navedenih obrazaca integracije, ovaj rad naglašava povezanost dvaju čimbenika koja su, prema autoru, neophodni za dobivanje šire slike procesa integracije: vanjski događaji i nadnacionalno poduzetništvo. U nastalim kontingentnim okolnostima EK koristi vanjske šokove kako bi otvorila nove teme i produbila integraciju (Dekanozishvili, 2023: 219). Na tom tragu, studija K.Ritiga implicira kako su problemi energetske sigurnosti, gospodarskog razvoja i klimatskih promjena bili prilika koju je EK vješto iskoristila kao poduzetnik javnih politika (Rietig, 2021: 64). Slično smatra i Buchan, po kojemu su krize rezultirale brzim promjenama u području energetske i klimatske politike EU (Buchan, 2009).

2.6. Zaključak poglavlja

Na temelju svega navedenog treba se složiti s riječima D.Buchana za kojega energetska integracija jedna “neuredne slagalica” kod koje nije moguće objediniti interese EU-e na jednu čistu prioritarnu listu (Wallace i sur., 2020: 334). Neovisno o tome, treba istaknuti kako je energetska integracija direktna posljedica internih i eksternih dinamika koje su zadesile EU (Homeyer i dr., 2021: 960; Youngs, 2020: 157) i koje EK vješto koristi za produbljenje integracije čime je i otvorena rasprava o obnovljivim izvorima energije. Slijedom navedenog, valja postaviti pitanje, ulazi li integracija nakon korona kriza u do sad spomenuti obrazac uspješne “krizne” integracije? Također, legitimno je postaviti pitanje je li cijeli narativ

“ozelenjavanja“ javnih politika EU samo mrtvo slovo na papiru ili dolazi do europeizacije i na niže razine provedbe prema zacrtanim ciljevima EU?

Prije nego što rad prijeđe na istraživanje ovih pitanja (kroz peto i šesto poglavlje) potrebno je prikazati pozadinsku logiku istraživanja kroz treće poglavlje odnosno putem prikaza teorijskog okvira "*top-down*" pristupa europskoj integraciji. Spomenuti pristup pruža temelj za razumijevanje utjecaja nadnacionalnih institucija EU na nacionalne politike i njihovu provedbu. Dok četvrto poglavlje definira dizajn istraživanja, omogućujući bolje razumijevanje procesa europeizacije energetske politike, što služi kao osnova za kasniju studiju slučaja.

3. Teorijski okvir: europeizacija javnih politika

"*Top-down*" pristup na europeizaciju gleda kao na proces "odozgo prema dolje" odnosno proučava utjecaj koji imaju nadnacionalne institucije na nacionalne politike, politiku i političke sustave država članica EU-a (Börzel i Risse, 2003: 152). Osnovna definicija europeizacije za ovaj rad preuzeta je od C. M. Radaellija po kojemu se europeizacija „[...] sastoji od procesa a) konstrukcije, b) difuzije i c) institucionalizacije formalnih i neformalnih pravila, procedura, paradigmi politika, stilova, 'načina rada' te zajedničkih uvjerenja i normi koje se prvo definiraju i konsolidiraju u procesu politika EU-a, a zatim se uključuju u logiku domaćeg (nacionalnog i subnacionalnog) diskursa, političkih struktura i javnih politika“ (2004: 3). Drugim riječima rad promatra domaći učinak energetske politike EU gdje se domaći učinka europeizacije odnosi na „[...] proces promjene na domaćoj razini u kojem države članice prilagođavaju svoje procese, politike i institucije novim praksama, normama, pravilima i postupcima koji proizlaze iz nastajućeg europskog sustava upravljanja (Olsen 1996, u Börzel i Risse, 2003: 155). To znači da članice prihvaćaju europske propise, standarde i prakse te usklađuju nacionalno zakonodavstvo s okvirom EU kako bi postigli šire europske ciljeve.

Na ovom mjestu legitimno se pitati što navodi članice da se pridržavaju okvira određenog na razini EU? Koji su motivi članica za pridržavanje okvira? Zašto članice jednostavno ne bi definirale sebi prikladnije ciljeve koji nisu u skladu s onima EU? Države članice imaju snažan poticaj za poštivanje europskog zakonodavstva, naposljetku na to su se obavezale pridruživanjem bloku. Neovisno o tome, s vremena na vrijeme djelovanje članica odstupa od onog EU što otvara prostor za stvaranje pritiska na iste. Samim time, što je niža kompatibilnost između europskih i domaćih procesa, politika i institucija, veći je pritisak za prilagodbu. Odnosno drugačije, „Dobro uklapanje" (Risse et al. 2001) između europske i

domaće razine određuje stupanj pritiska za prilagodbu koji generira europska integracija na države članice [...]“ (Börzel i Risse, 200: 153). Zbog toga, kroz godine dolazi do razvoja određenih mehanizama kojima EK može utjecati na članice. Korištenjem mehanizma uvjetovanosti, EK može nametnuti državama članicama obvezu poštivanja odgovornosti koje nadilaze svrhu financiranja odnosno ako procjeni da nacionalne politike nisu u dovoljnoj mjeri usklađene sa zakonodavstvom EU čak i u potpunosti suspendirati sredstva ako to odobri Vijeće. Ova uvjetovanost (prijetnja prekidom, smanjenjem ili odgodom financiranja), predstavlja financijsku polugu kojom se sredstva koriste za provođenje političkih odluka (Becker, 2024: 7) koje nadilaze svrhu financiranja. Stoga, za države članice, poštivanje europskog zakonodavstva postaje ključnim za očuvanje daljnjeg pristupa sredstvima iz fondova EU. U kontekstu rada treba spomenuti primjer iz razdoblja uvođenja *Mehanizma za oporavak i otpornost* (RRF). Kako bi članice dobile pristup sredstvima, morale su predstaviti nacionalne planove oporavka i otpornosti koji su morali biti usklađeni sa širim europskim ciljevima i preporukama u području energije, klime te specifičnim preporukama za svaku članicu kroz Europski semestar. Bez da su članice dovoljno ambiciozno uključile zeleni aspekt u javne politike, ne bi imale pristup sredstvima.

Na taj način EU oblikuje ponašanje država članica da ono bude u skladu s ostvarenjem europskih ciljeva koji su određeni u CPR. Zajedničke odredbe predstavlja ključni okvir koji definira investicijske prioritete za članice uključujući i područje energetike. Na taj način EK definira zajedničke ciljeve u pogledu razvoja infrastrukture, povećanja energetske učinkovitosti, integracije obnovljivih izvora energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova i slično. Drugim riječima, u skladu s CPR, članice su dužne uskladiti nacionalne politike, prakse, propise investicijske prioritete s onima unije u suprotnom nemaju pristup sredstvima.

S logičkog aspekta, navedeno je u potpunosti u skladu s prethodno iznesenom definicijom europeizacije Radaellija. Stoga, uz istraživanje integracije Europske i nacionalne razine, dodatna vrijednost ovog rada jest da proširuje Radaellijevu definiciju europeizacije. Dok se spomenuta definicija koncentrira se na učinak koji europeizacije ima na nacionalne političke strukture, institucije i javne politike ovaj rad dodaje kakav ona odraz ima na najnižu provedbenu razinu. Drugim riječima, istraživanje europeizacije se ne zaustavlja na razini javnih politika kao kod Radaellija već ide korak dalje i naglasak stavlja proces provedbe. U praksi to znači analizu raspisanih natječaja i javnih poziva u sektoru energetike od strane ovlaštenih institucija, gdje su javni pozivi i natječaji sadržajno određeni prema CPR odnosno prema nacionalnim strateškim odrednicama.

Kako bi istraživanje spustili s najviše razine EU zakonodavstva do provedbe treba prikazati istraživački dizajn na kojem se temelji rad.

4. Dizajn istraživanja

U praksi često postoje odstupanja između teorijskih osnova i stvarnog stanja. Kako bismo to istražili i odgovorili na postavljena istraživačka pitanja, prvo je potrebno definirati istraživački dizajn i pojasniti logiku i slijed istraživanja.

Za pisanje ovog diplomskog rada autor se odlučio na korištenje kombinirane metodologije kod koje se „[...] kvantitativne i kvalitativne metode istraživanja isprepliću i nadopunjuju, odnosno proučavane pojave i kvantificiraju i opisuju” (Tkalac Verčić i dr., 2010: 12). Stoga, kombinirani dizajn omogućuje prikupljanje podataka o trendovima, a istovremeno prikupljanje kvalitativnih podataka koji pridonose boljem razumijevanju proučavanih koncepata. Samim time, prije definiranja pretpostavki, bilo je potrebno istražiti glavne narative o pojavi koje će olakšati definiranje pretpostavki rada. Tek nakon toga, kroz analizu trendova i prikupljenih podataka, možemo potvrditi ili odbaciti pretpostavke.

Primijenjeno na ovaj rad, drugo poglavlje je kroz analizu sekundarne literature i primarnog zakonodavstva dalo pregled integracije u polju energetske politike EU na temelju čega su identificirane glavne pretpostavke istraživanja. S obzirom da se istraživanje provodi na tri razine svaka pretpostavka se odnosi na jednu razinu (vidi tablicu broj 1 ispod). Prva pretpostavka je formulirana na razini EU. Druga pretpostavka se odnosi na europeizaciju postavljenih ciljeva i investicijskih prioriteta EU na nacionalnoj razini odnosno na strateške dokumente koji definiraju nacionalne ciljeve i prioritetna područja investiranja. Posljednja pretpostavka vezana je za treću razinu analize – onu nad raspisanim javnim pozivima i natjecajima.

Tablica broj 1: Pretpostavke rada

Pretpostavke rada
<i>P1 Događaji pandemije COVID-19 i energetska kriza potaknuta ratom u Ukrajini dodatno su pospješili ozelenjavanje energetske politike EU.</i>

*P2 Ciljevi energetske tranzicije i investicijski prioriteti
Europske unije dovode do europeizacije nacionalnih
strateških dokumenata putem procesa programiranja.*

*P3 Ozelenjavanje energetske politike EU dovodi do
europeizacije nacionalnih energetskih projekata u sklopu
javnih poziva i natječaja iz EU fondova u RH kojima se
nastoji ostvariti energetska tranzicija.*

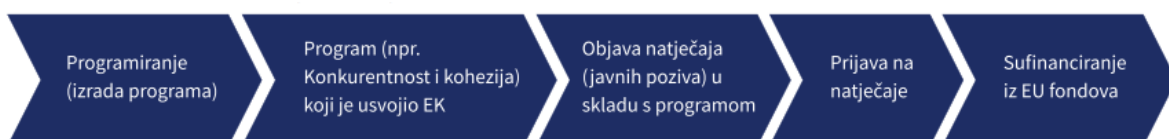
Izvor: autor

Kako bi dodatno razjasnili pozadinsku logiku i način na koji će rad pokušati odgovoriti na pretpostavke, važno je najprije istaknuti odnos između razine na kojoj se donose dugoročni ciljevi EU s najnižom (provedbenom) razinom. Ovaj proces je poznatiji pod nazivom programiranje EU sredstava.

4.1. Od procesa programiranja do procesa objave natječaja

Proces programiranja EU sredstava počinje izradom prijedloga programa (na razini EU), a završava tako da program usvoji EK. Svaki program definira ključne strateške i razvojne ciljeve koje EU nastoji ostvariti. S obzirom da svaka članica ulaskom u EU preuzima obvezu ispunjenja zacrtanih ciljeva, članice prenose dio europskog zakonodavstva na nacionalnu razinu uključivanjem europskih smjernica u vlastite zakone, programe i strateške dokumente. Programi se provode objavom poziva (natječaja) za sufinanciranje projektnih prijedloga kroz dodjelu bespovratnih sredstava. Grafički prikaz broj 1 (vidi ispod) prikazuje logiku procesa programiranja sredstva iz EU fondova. Iz prikaza se može vidjeti kako se svaki segment procesa provodi na nižoj razini što u konačnici rezultira raspisom natječaja, tj. sufinanciranjem iz EU fondova.

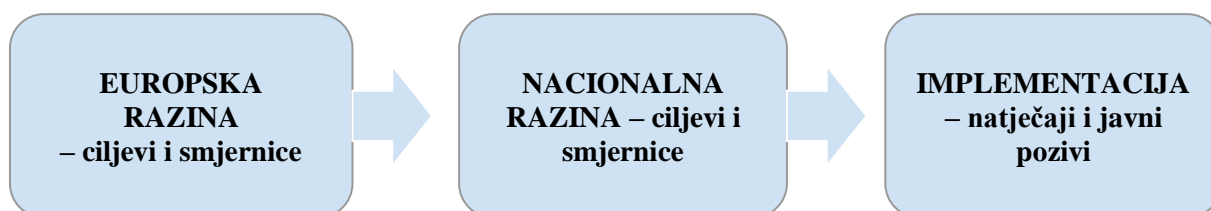
Grafički prikaz broj 1: Proces programiranja sredstava iz EU fondova

Izvor: PRIRUČNIK ZA PRAKTIČNU PRIJAVU I PROVEDBU EU PROJEKATA (HGK: 7)

Kako bi EU ostvarila zadane ciljeve određuje ključne investicijske prioritete sadržane u CPR-u, koje članice moraju uzeti u obzir kod definiranja vlastitih investicijskih i strateških ciljeva. Samim time, jednom kada je EU donijela odluku o "ozelenjavanju" politika, implicitno je odredila smjer djelovanja članica što se odrazilo na nacionalne dokumente. Posljednji provedbeni korak jest raspisivanje samih natječaja na temelju nacionalnih smjernica. Grafički prikaz broj 2 (vidi ispod) oslikava slijed istraživačkih etapa rada. Iz prikazanog se može još jednom vidjeti kako se istraživanje provodi na tri razine – integracija na europskoj razini, učinak europeizacije na nacionalnoj te dodana vrijednost rada – istraživanje odraza europeizacije na provedbenoj razini.

Grafički prikaz broj 2: Slijed istraživačkih etapa rada

Izvor: autor

4.2. Metodologija

Kako bi potvrdili ili odbacili hipoteze prema predviđenom dizajnu određena je metodologija koja se sastoji od prikupljanja podataka iz primarne i sekundarne literature. Sekundarni podaci su prikupljeni iz drugog izvora (ranije provedenih istraživačkih procesa), dok su primarni podaci prikupljeni za potrebe konkretno ovog istraživanja, dok je analiza sadržaja primarna metoda obrade podataka (Tkalac Cerčić i dr., 2010: 87, 91-92). Tablica broj 2, prikazuje predviđenu metodologiju prilagođenu potrebama pojedine analitičke razine rada.

Tablica broj 2: Metodologija rada

Analitička razina rada	Metodologija
Integracija na europskoj razini	Metoda prikupljanja podataka je iz sekundarne literature, a obuhvaća izvore iz knjiga, znanstvenih članaka, internetskih stranica te iz primarnih izvora zakonodavstva koji pružaju informacije o integraciji energetske politike na europskoj razini.

	Metoda analize prikupljenih podataka je analiza sadržaja odnosno interpretacija prikupljenih podataka kako bi se identificirali ključni obrasci i uvidi u kontekstu energetske politike EU.
Europeizacija na razini formulacije politika	Metoda prikupljanja podataka je iz primarnih izvora, odnosno zakonodavstvo koje je službeno usvojeno i implementirano na razini EU i na razini nacionalnih strateških dokumenata RH. (pet dokumenata s nacionalne uz dva s razine EU)
	Metoda analize prikupljenih podataka je analiza sadržaja kojom se zakonodavni dokumenti nastoje analizirati s ciljem identifikacije usklađenosti s europskim smjericama, ciljevima i politikama te kako bi se mogao ocijeniti stupanj europeizacije nacionalnog zakonodavstva.
Europeizacija na implementacijskoj razini	Metoda prikupljanja podataka je primarno zakonodavstvo odnosno originalni natječaji i javni pozivi koji su direktno izdani od strane relevantnih institucija. (51)
	Metoda analize podataka je analiza sadržaja, a koristi se za ispitivanje specifičnih karakteristika natječaja da bismo mogli odgovoriti u kojoj mjeri oni podržavaju energetske tranziciju.

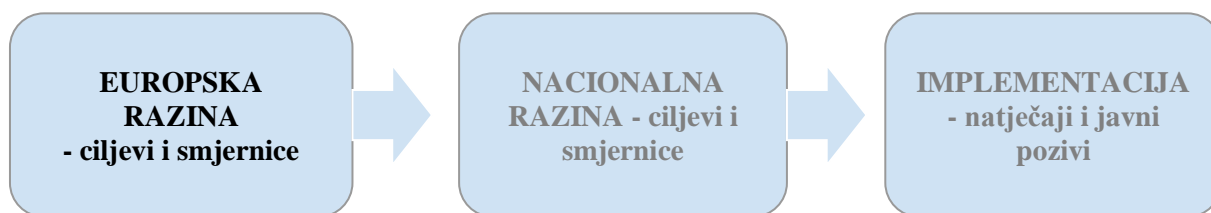
Izvor: Autor

Nakon ovog poglavlja rad prelazi na prikaz integracije (nakon pandemije i rata u Ukrajini) i glavnih investicijskih prioriteta u polju energetske politike. Time ćemo odgovoriti na pitanje je li došlo do napretka u integraciji nakon C-19 i rata u Ukrajini. Nakon toga, istraživanje se spušta za stepenicu, te fokus analize prelazi s europske razine na analizu nacionalnih smjernica na temelju kojih ovlaštene institucije raspisuju natječaje i javne pozive na studiji slučaja RH. Glavna svrha takvog istraživačkog dizajna jest: istražiti učinak europeizacije na nacionalne strateške ciljeve te učinak europeizacije (uslijed proklamiranog "zelenog" zaokreta) na niže razine provedbe. Drugim riječima pitamo se jesu li se zelenije javne politike u EU doista odrazile na najniže razine korisnika (fizičke osobe, trgovačka društva - TD, višestambene zgrade, male i srednje poduzetnike –MSP, građane i ostale prihvatljive korisnike) sredstava?

5. Točka prijeloma - uspjeti ili propasti? - Pretvaranje gorućeg pitanja u jedinstvenu priliku

Prateći dizajn istraživanja, poglavlje započinje prikazom dosadašnje integracije uslijed nastalih kriza (vidi grafički prikaz broj 3). Poglavlje ima dva cilja. S jedne strane ovaj dio rada nastoji istražiti utjecaj korona krize i rata u Ukrajini na energetska integraciju. Ovaj segment rada obuhvaća analizu *Europa sljedeće generacije* (NGEU), *Mehanizma za oporavak i otpornost* (RRF), te *REPowerEU* koji su nastali kao odgovor na krizu. S druge strane, na temelju nastalih događaja dobiti ćemo kontekst u kojem su definirane nove smjernice VFO-a koje određuju investicijske prioritete EU izražene u CPR.

Grafički prikaz broj 3: Istraživanje europske razine

Izvor: autor

Izbijanjem korona krize, kao i nakon velike financijske krize dolazi narativa kako će kriza imati negativan utjecaj na ustrajnost EU u zelenoj tranziciji. Ubrzo EU rješava nastale sumnje te proširuje EZP s novim paketom mjera usmjerenih na smanjenje emisija stakleničkih plinova za 55 % do 2030. godine u odnosu na razine iz 1990. godine. Glavni cilj paketa *Spremni za 55 %* je usklađivanje europske politike s ciljevima EZP-a, ali i preobrazba Europskog gospodarstva (EK, 2021). Uz to, paket ima za cilj korištenje obnovljivih izvora energije s udjelom od najmanje 40 % konačne potrošnje energije u Europskoj uniji do 2030. Godine što je veliki napredak u odnosu na *Direktivu o energetske učinkovitosti* iz 2012. koja postavlja cilj od 32,5 % do 2030. Godine (EP i Vijeće, 2012).

5.1. EU sljedeće generacije

Samo nekoliko mjeseci nakon izbijanja epidemije EK je još jednom uočila priliku da kroz donošenje novog *Višegodišnjeg financijskog okvira 2021.-2027.* te kroz paket odgovora

na korona krizu poznatiji pod nazivom (NGEU) uistinu podrži zelenu tranziciju (Munta, 2020: 12). Na taj je način EK proširila EZP i pružila podršku članicama u postizanju novo određenih ciljeva EU (vidi tablicu broj 3 ispod). Za rad je najvažniji drugi cilj RRF-a pod nazivom “*Zelena Europa*“ koji je sastavljen od tri komponente - energetske tranzicije, obnovljivih izvora energije te ostvarenja klimatske neutralnosti.

Tablica broj 3: Prikaz ključnih ciljeva RRF-a

Pametnija Europa	Zelenija Europa	Povezanija Europa	Socijalnija Europa	Europa bliža građanima
---------------------	----------------------------	----------------------	-----------------------	---------------------------

Izvor: Službena stranica RRF-a

5.1.1. Mehanizam za oporavak i otpornost

Članice EU suočene s COVID-19 krizom usuglasile su se u lipnju 2020. godine kako se EK može zadužiti u ime EU kako bi osigurala potporu članicama u digitalnim i zelenim investicijama s ciljem jačanja otpornosti kod novih kriza (Europsko Vijeće, 2020). RRF kako ga definira *Uredba Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije*, kombinira bespovratna sredstva i zajmove s ciljem poticanja reformi, gospodarskog oporavka te promicanja održivosti i digitalne transformacije članica. U okviru mehanizma predviđena je alokacija od 338 milijardi kroz bespovratne financijske potpore odnosno 385 milijardi eura u obliku zajmova (EP i Vijeće, 2021). Kao preduvjet korištenja sredstava članice su morale dostaviti plan oporavka i otpornosti. Pri ocjeni nacionalnih planova, EK razmatra jesu li oni u skladu s NECP-om članica odnosno doprinose li energetske sigurnosti, diversifikaciji opskrbe energijom Unije, povećanju uvođenja obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti, povećanju kapaciteta za skladištenje energije, poboljšanju energetske infrastrukture i energetske učinkovitosti zgrada, kritične energetske infrastrukture, dekarbonizaciji i dr. (EP i Vijeće, 2021). Najmanje 37 % sredstva planova oporavka članica mora biti utrošeno na ulaganja u obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost, čistu tehnologiju i infrastrukturu za zelenu energiju.

Nakon što se svijet oporavio od pandemije, EU je zatekla još jedna velika geopolitička kriza.

5.2. REPowerEU

U drugom poglavlju smo vidjeli kako je nakon ruske aneksije iz 2014., EK postala svjesnijom ranjivosti u području energetike. Nova ruska agresija na Ukrajinu još je jednom poremetila energetske tokove. Kao posljedica navedenog, u okviru Europskog vijeća, u ožujku 2022. dolazi do suglasnosti među članicama o što ranijem ukidanju ovisnosti Europe o uvozu energije, te o potrebi korištenja obnovljivih izvora energije kako bi se ojačala energetska pozicija EU-a (EK, 2022). Stoga, EK kreće s aktivnom razradom nove strategije za smanjenje energetske ovisnosti EU-a i ubrzava zelenu tranziciju prema ostvarivanju ciljeva EZP do 2050. (Dekanozishvili, 2023: 7). Glavni cilj plana *REPowerEU* je kroz dodatnih 210 milijardi EUR do 2027. što prije smanjiti ovisnost o ruskim fosilnim gorivima i ubrzati prelazak na čistu energiju kako bi se postigao otporniji energetska sustav (EK, 2022: 1). Uz već spomenuti paket mjera *Spremni za 55 %*, plan *REPowerEU* predlaže dodatani skup mjera za uštedu energije kućanstva i poslovnog sektora kao jedan od glavnih alata za dugoročno smanjenje ovisnosti Europe o ruskom utjecaju. Kako bi se smanjila energetska izloženost, *REPowerEU* zahtjeva veći angažman članica u provedbi i ambicioznijem ažuriranju NECP-ova. Nadalje, Plan intenzivira prelazak Europe na čistu energiju što je ključno za postizanje ciljeva neutralnost. Na tom tragu, EK predlaže povećanje udjela iz obnovljivih izvora energije na 45 % u odnosu na dotadašnjih 40 % definiranih paketom *Spremni za 55 %*.

Sada kada smo dobili uvid kako su nastale krize pospješile integraciju valja razmotriti kako se dosadašnja integracija odrazila na postavljenje investicijske ciljeve EU kroz dva VFO.

5.3. Kako se integracija odrazila na investicijske ciljeve EU u području energetike

Pregled dosadašnje literature pruža kontekst evolucije integracije u području energetike. Samim time, treba napomenuti kako je posljedično došlo i do promjena ključnih investicijskih prioriteta EU koji određuju ključna područja za ulaganja članica. Stoga, na ovom mjestu treba spomenuti ključne odredbe koje oblikuju investicijske prioritete EU. Pojednostavljeno, do sad prikazana integracija u teoriji se trebala odraziti na CPR za strukturne i investicijske fondove za razdoblje 2014.-2020. te za razdoblje 2021.-2027. Važnost CPR-a jest u tome da definira šire ciljeve investiranja EU. Samim time CPR je temelj članicama za definiranje nacionalnih strateških dokumenata, prema kojima institucije raspisuju javne pozive i natječaje.

Kako je već i bilo napomenuto, dodana vrijednost predviđenog istraživačkog dizajna je stavljanje u odnos dva VFO-a. Za VFO 2014.-2020. ključna je Uredba EU br. 1303/2013 (EP i Vijeće, 2013). Uredba ističe ključne ciljeve ulaganja između ostalog i za sektor energetike. Konkretno, u spomenutom razdoblju naglašeno je podupiranje energetske učinkovitosti, pametnog upravljanja energijom te korištenja obnovljivih izvora energije u javnoj infrastrukturi, uključujući javne zgrade i stambeni sektor. Važno je napomenuti da se energija kao tematski cilj pojavljuje tek u četvrtom tematskom (prioritetnom) području programa pod nazivom *Potporna prelaska na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika* u svim sektorima. Cilj je promicanje učinkovite potrošnje energije te poticanje ulaganja u energetske učinkovitost prilikom izgradnje ili obnove zgrada. Također, strategija promiče proizvodnju i distribuciju energije dobivene iz obnovljivih izvora kako bi se smanjila ovisnost o fosilnim gorivima i potaknula održiva energetska tranzicija.

S druge strane, trenutni VFO za razdoblje 2021.-2027. kroz Uredbu 215/2014 iz ožujka 2021. stavlja veći naglasak na podršku obnovljivih izvora energije, mjerama energetske učinkovitosti, dekarbonizaciji, čime se povećavaju mogućnosti financiranja projekata povezanih s čistom tehnologijom (EP i Vijeće, 2021). Ovo razdoblje uvodi nove prioritete financiranja i sektore koji su prihvatljivi za investiranje EU. U području energetike to uključuje stvaranje zelenije i otpornije Europe s niskim emisijama ugljika te promicanje čiste energije, kružnog gospodarstva i prilagodbu klimatskim promjenama. Sve navedeno je objedinjeno u okviru politike broj 2 *Zelenija, otporna Europa s niskom razinom emisija ugljika koja prelazi na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika promicanjem prelaska na čistu i pravednu energiju, zelenih i plavih ulaganja, kružnoga gospodarstva, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama, sprečavanja rizika i upravljanja njime te održive urbane mobilnosti*. Glavno područje intervencije jest energetska učinkovitost MSP-ova, velikih poduzeća, obnova i izgradnja novih energetski učinkovitih zgrada, potpora subjektima koji doprinose tranziciji na niskougljičnu ekonomiju te korištenje obnovljivih izvora energije. U ovom razdoblju važan preduvjet za korištenje sredstava je da države članice moraju uzeti u obzir sadržaj svojih NECP-ova kao i preporuke EK. Uz to, nakon proteka polovice programskog razdoblja, članice moraju napraviti reviziju nacionalnih planova s ciljem da predviđene operacije i aktivnosti u najvećoj mogućoj mjeri pridonose ostvarenju horizontalnih načela EU utvrđenima u CPR-u.

5.4. Zaključak poglavlja

Novi šok bio je više nego valjan razlog za hitno smanjenje energetske ovisnosti EU koje se značajno pogoršalo zbog ruske agresije na Ukrajinu. Kroz *REPowerEU* plan, EK je dodatno ojačala ciljeve EZP i naglasila važnost obnovljivih izvora energije. S ciljem smanjenja utjecaja Rusije, dolazi do porasta alokacije sredstava kao i ambicioznije zacrtanih ciljeva energetske učinkovitosti, smanjenja emisija stakleničkih plinova te porasta udjela korištenja obnovljivih izvora energije. Stoga, u skladu s prethodnim iskustvima integracije, EK je još jednom iskoristila nastalu priliku u vanjskom krizom događaju te definirala ambicioznije ciljeve po pitanju korištenja obnovljivih izvora energije od minimalno 45 % udjela prema *REPowerEU*. Uz to, dolazi i do stvaranje niskougljičnog gospodarstva putem stjecanja neutralnosti kroz podizanje stope obnove zgrada s 0.7 % godišnje iz 2014. na 4 % 2041. Samim time se može potvrditi pretpostavka kako je došlo do uznapredovanja energetske integracije EU uslijed donošenja izbijanja koronakrize i donošenja NGEU, te invazije na Ukrajinu i donošenja *REPowerEU* plana.

U kontekstu istraživačkog dizajna, sada su u potpunosti definirani najviši ciljevi postavljeni na EU razini, te se može reći kako su kriza izazvana koronavirusom i energetska kriza otvorile priliku za unaprjeđenjem ciljeva EZP -a (Skjærseth, 2021). Rad sada prelazi u drugu fazu koja se bavi istraživanjem europeizacije na nacionalnoj razini.

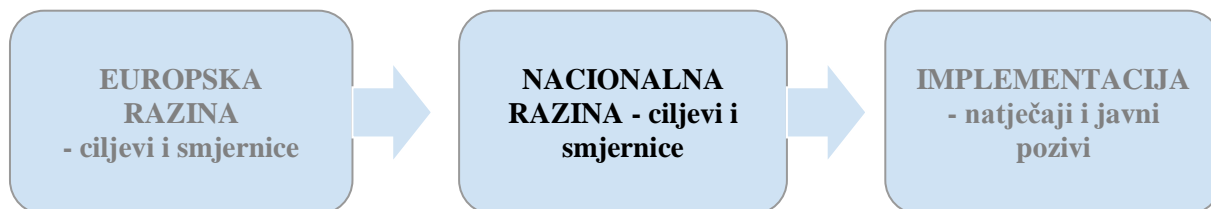
6. Europeizacija nacionalnih strateških dokumenata

Prema predviđenom dizajnu ovo poglavlje prikazuje proces europeizacije energetske politike na studiji slučaja RH. Time se nastoji razotkriti utjecaj zakonodavstva EU na nacionalnu razinu. Odnosno nastoji se istražiti jesu li odluke donesene na razini EU samo pusto slovo na papiru ili se širi ciljevi EU reflektiraju na nacionalnu, a time i provedbenu razinu što je tema sedmog poglavlja.

6.1 Analiza nacionalnih dokumenata

Prema predviđenom istraživačkom dizajnu te procesu programiranja rad može prijeći na iduću fazu istraživanja (vidi grafički prikaz broj 4). Analiza je utemeljena na sadržajnoj analizi nacionalnih strateških dokumenata RH.

Grafički prikaz broj 4: Istraživanje nacionalne razine

Izvor: autor

Ova razina istraživanja predviđa analizu ključnih ciljeva iz dokumenata (prema kronologiji njihova donošenja (vidi tablicu broj 4 ispod). Analiza sadržaja identificira glavne teme (mjere, ciljeve, aktivnosti i smjernice) s pomoću kojih ćemo lakše istražiti dolazi li do europeizacije na nacionalnu razini ili ne.

Tablica broj 4: Popis dokumenata uključenih u analizu

Popis dokumenata
Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2021.
Integrirani nacionalni i energetske klimatski plan 2019.
Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027.
Ažurirani Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan Republike Hrvatske za razdoblje od 2021. - 2030.
Nacionalni plan oporavka i otpornosti

Izvor: Izrada autora

Još jednom, prije analize dokumenata treba istaknuti kako dokumenti pružaju osnovu za iduću (treću) razinu istraživanja s obzirom da su raspisani natječaji i javni pozivi sadržajno utemeljeni u smjernicama nacionalnih dokumenta, a nacionalni dokumenti u CPR-u.

6.1.1 Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2021.

Operativni program konkurentnosti i kohezija temeljni je programski dokument kojim se provodi kohezijska politika EU u razdoblju od 2014.–2021. Program potiče ulaganja u infrastrukturne investicije u području prometa, energetike, zaštite okoliša, ICT-a, te tako pruža potporu razvoju poduzetništva i istraživačkih djelatnosti.

U skladu sa *Strategijom Europa 2020.*, jedan od glavnih ciljeva prošlog VFO bilo je djelovanje u smjeru povećanja korištenja obnovljivih izvora energije te energetske učinkovitosti. U skladu s prethodnim to znači racionalniju potrošnju energije odnosno smanjenje emisija stakleničkih plinova, smanjenje potrošnje energije, te daljnji razvoj zelenih tehnologija (OPKK, 2023: 7-8). Samim time glavni prioriteti financiranja iz OPKK mogu se odrediti na promicanje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti (u sektorima s najvećim udjelom u potrošnji energije) u: privatnom sektoru, uključujući zgrade i proizvodne procese; javne i stambene zgrade i javnu energetska infrastrukturu (grijanje i rasvjeta).

Tablica broj 5, daje prikaz ključnih tematskih ciljeva, investicijskih prioriteta u VFO 2014.-2020. Analiza obuhvaća isključivo dva tematska cilja povezana sa sektorom energetike. Specifičnije, investicijski prioritet **4b** nastoji osigurati da: poduzeća pridonose ostvarenju ciljeva energetske učinkovitosti; većem korištenju obnovljivih izvora energije, smanjenju primarne potrošnje energije; te smanjenju emisija CO₂. Drugim riječima, prioritet **4b** znači prelazak proizvodnih industrija na alternativne izvore energije poput solarnih kolektora, toplinskih pumpi, što uključuje i ulaganja u obnovu objekata i slično (OPKK, 2023: 98). Kroz ovaj investicijski prioritet MSP-ovi nastoje povećati svoju konkurentnost putem ostvarenja jednake količine proizvodnje s manjom količinom ulazne energije (OPKK, 2023: 96). Na taj način, MSP-ovi doprinose ostvarenju nacionalnih i europskih energetskih i klimatskih ciljeva. Glavni korisnici i ciljane skupine prioriteta 4b su MSP-ovi i velika poduzeća.

Nadalje, s obzirom na to da su zgrade najveći potrošači energije, investicijski prioritet **4c** ima najveći utjecaj na ostvarivanje ciljeva *Strategije Europa 2020*. Kroz ulaganja u poboljšanje javne energetske infrastrukture, smanjenje potrošnje energije u višestambenim zgradama, povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva, održivijeg sustava javne rasvjete te generalno povećanje korištenja energije iz obnovljivih izvora. Provedba programa energetske obnove zgrada (javne i stambene), predviđa cjelovitu obnovu uključujući provođenje energetskih pregleda, certificiranja, izrade projektne dokumentacije, te provođenje mjera obnove poput zamjene prozora, toplinske izolacije, ugradnjom sustava za grijanje/hlađenje, ugradnjom dizalica topline i sl. (OPKK, 2023: 104). Glavni korisnici ovog investicijskog

prioriteta su javna tijela, ustanove, tijela (vlasnici zgrada javnog sektora); upravitelji i predstavnici stanara, jedinice lokalne samouprave (JLS).

Na kraju, prioritet **13i** ima za cilj proširenje tehnoloških kapaciteta i unapređenje poslovnih procesa s naglaskom na digitalizaciji poslovanja, energetske učinkovitosti te korištenju obnovljivih izvora energije. Takva prilagodba ne samo da sanira štetne posljedice nastale izbijanjem virusa, već povećava i otpornost na buduće izazove (OPKK, 2023: 248). Glavna skupina korisnika prioriteta 13 su MSP-ovi.

Tablica broj 5: Tematski ciljevi OPKK

Tematski cilj	Odabir investicijskih prioriteta	Opravdanje odabira
04 - Podrška prelasku na ekonomiju s niskom razinom emisije CO ₂ u svim sektorima	4b - Promicanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije u poduzećima	Postizanje ciljeva utvrđenih u Strategiji Europa 2020. (20-20-20) MSP-ovi
	4c - Podupiranje energetske učinkovitosti, pametnog upravljanja energijom i korištenje obnovljivih izvora energije u javnoj infrastrukturi, uključujući javne zgrade i stambeni sektor	Postizanje ciljeva utvrđenih u Strategiji Europa 2020. (20-20-20) Sektor zgradarstva.
13 - Sanacija krize u kontekstu pandemije bolesti COVID-19 i njezinih socijalnih posljedica te priprema zelenog, digitalnog i otpornog oporavka gospodarstva	13i - Priprema zelenog, digitalnog i otpornog oporavka gospodarstva	Jačanje konkurentnosti gospodarstva, zelene tranzicije, uvođenje obnovljivih izvora energije i klimatske neutralnosti gospodarstva i JLS.

Izvor: Operativni program konkurentnost i kohezija 2014. - 2021. (22-29)

6.1.2 Integrirani nacionalni energetske i klimatske plan za Republiku Hrvatsku

Strategijom *Čisti planet za sve*, svaka članica je preuzela odgovornost kreiranja nacionalnog energetske i klimatske plana. Na taj način, EU je nastojala ispuniti zacrtane ciljeve i obveze u vezi s unutarnjom energetske tranzicijom te tako smanjiti ovisnost o vanjskoj opskrbi energijom s 55 % u 2018. na 20 % u 2050. (EK, 2018: 7-8).

Kako bismo postigli istraživački cilj rada, bitno je usredotočiti se na analizu aspekata NECP-a koji su obuhvaćeni definiranim istraživačkim dizajnom. Tablica broj 6 daje pregled glavnih dimenzija u koje spada dimenzija *Dekarbonizacije* u slučaju RH se odnosi na smanjenje emisija stakleničkih plinova. Dimenzija predviđa stvaranje energetske visokoučinkovitog i

dekarboniziranog sektora zgradarstva, te prelazak na gradnju i obnovu nacionalnog fonda zgrada od gotovo nulte stope energije (NECP, 2013: 19). Obnova zgrada uključuje obnovu zgrada kućanstava, javnog sektora, komercijalnog i uslužnog sektora te industrije. Nadalje, dimenzija *Energetske učinkovitosti* ima ključnu ulogu u optimizaciji korištenja energije, smanjenju gubitaka energije te povećanju produktivnosti kroz promicanje energetske učinkovitih tehnologija i procesa. Na kraju, dimenzija *Istraživanje, inovacije i konkurentnost* između ostalog podrazumijeva ulaganja u obrazovanje te istraživanje i razvoj

U provedbenom smislu NECP obuhvaća privatni i javni sektor ovisno o kojoj dimenziji govorimo.

Tablica broj 6: Dimenzije NECP-a

Dimenzija	Opis dimenzije	Specifično područje dimenzije
Dekarbonizacija	Dimenzija naglašava smanjenje emisija stakleničkih plinova i postizanje niskougljičnog ili čak ugljično neutralnog energetskeg sustava.	Smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih i drugih štetnih plinova. Korištenje energije iz obnovljivih izvora (u javnim i privatnim zgradama) - dekarbonizacija zgrada. Mjere povećanja energetske učinkovitosti ostvarene unaprjeđenjem procesa proizvodnje.
Istraživanje, inovacije i konkurentnost	Ključne razvojne tehnologije koje omogućuju prijelaz s tradicionalnog na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika.	Stvaranje pretpostavki za tranziciju na niskougljično gospodarstvo (ulaganja u: modernizaciju industrijske proizvodnje, uvođenje obnovljivih izvora energije, poboljšanje energetske učinkovitosti i slično).
Energetska učinkovitost	Smanjenje potrošnje energije.	Poboljšanja energetske učinkovitosti zgrada (stambenih i nestambenih). Promicanje energetske učinkovitih tehnologija i proizvodnih procesa u industriji.

Izvor: Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan za Republiku Hrvatsku (2023: 51-76)

6.1.3 Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027.

Uslijed zdravstveno-gospodarske krize uzrokovane C-19 te razornih potresa 2020., dolazi do potrebe za sustavnom preobrazbom gospodarstva. U tom kontekstu *Program*

Konkurentnost i kohezija (PKK) i EZP međusobno su povezani kroz ciljeve ostvarenja održivog razvoja i tranzicije prema niskougljičnom, resursno učinkovitim gospodarstvu. 2021.-2027. PKK definira ciljeve i prioritete za učinkovito korištenje sredstva EU za razdoblje 2021.-2027. Glavni cilj PKK je ojačati gospodarstvo, poduprijeti digitalnu i zelenu tranziciju, digitalizirati javnu upravu, poboljšati povezanost i mobilnost u RH te ojačati kvalitetu života stanovništva (PKK, 2021: 14).

Slijedi kratak pregled odabranih mjera i aktivnosti u sklopu PKK koje su u funkciji postizanja otpornijeg društva i gospodarstva iz domene energetike. Glavni fokus analize PKK jest na analizi dva³ investicijska prioriteta (za pojednostavljeni prikaz vidi tablicu broj 7). Prioritetna os broj jedan, predviđa ulaganja u ona područja koja zaostaju u razvoju kao i ulaganja u modernizaciju energetske intenzivnih industrija. Navedeno uključuje poticanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova te stvaranje novih radnih mjesta kroz zelenu i digitalnu tranziciju, kao i modernizaciju industrije s visokom stopom potrošnjom energije (PKK, 2021: 22). U sklopu ove prioritetne osi treba izdvojiti samo prvi specifični cilj, dok ostali zbog načina provedbe izlaze iz opsega istraživanja (detaljnije argumentirano idućem poglavlju).

Druga prioritetna os ključna je kada govorimo o postizanju širih ciljeva energetske neutralnosti. U sklopu cilja određeno je osam posebnih ciljeva koji se odnose na energetske učinkovitost, obnovljive izvore energije te prilagodbu klimatskim promjenama. Zbog načina provedbe u istraživanja u obzir su uzeti samo specifični ciljevi 2.1 i 2.2. (opravdanje ovog odabira bit će također pojašnjeno u idućem poglavlju).

Tablica broj 7: Prikaz glavnih ciljeva vezanih za ostvarenje energetske neutralnosti

Cilj politike	Specifični cilj	Obrazloženje
1. - Konkurentnija i pametnija Europa promicanjem inovativne i pametne gospodarske preobrazbe i regionalne povezivosti u području IKT-a	1.1 - Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te prihvaćanje naprednih tehnologija.	Razvoj te poticanje suradnje i istraživačkih projekata s ciljem razvoja novih proizvoda, usluga, patenata i licenci kojima MSP-ovi doprinose razvoju globalno konkurentne, zelene i digitalne industrije.
2. - Zelenija, otporna Europa s niskom razinom emisija koja prelazi na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija	2.1. - Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova.	Odabir ovog specifičnog cilja određen je prioritetima u provedbi javnih politika koje doprinose ciljevima dekarbonizacije i energetske tranzicije zacrtane u NECP-u.

³ Treba istaknuti kako se i ostali prioriteti nadovezuju na postizanje energetske i klimatske neutralnosti.

<p>ugljika promicanjem prelaska na čistu i pravednu energiju, zelenih i plavih ulaganja kružnoga gospodarstva, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama, sprečavanja rizika i upravljanja njime te održive urbane mobilnosti</p>	<p>2.2. - Promicanje obnovljive energije u skladu s Direktivom (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća o obnovljivim izvorima energije.</p>	<p>Ciljevi korištenja čiste i učinkovite energije kroz ulaganja u povećanje energetske učinkovitosti u gospodarstvu (industriji i uslužnim djelatnostima) koje će osigurati dostizanje udjela utrošene energije iz obnovljivih izvora od 36,6 % do 2030.</p>
--	---	--

Izvor: Program konkurentnost i kohezija 2021.-2027. (2021: 22-26)

Kako je bilo utvrđeno u prethodna dva dokumenta, jedna od ključnih stavki u postizanju ciljeva energetske neutralnost jest ostvarenje dugoročne strategije obnove nacionalnog fonda zgrada. Na istom tragu, PKK 2021.-2027. nastoji ostvariti cilj povećanja godišnje stope obnove zgrada s trenutnih 0,7 na 3 % do 2030. te 4 % do 2050 (PKK, 2021: 16). Za ostvarenje zacrtanog, određen je cilj **2.1** koji predviđa financiranje aktivnosti: energetske pregleda i certificiranja, projektne dokumentacije, ovojnice zgrade, zamjena tehničkih sustava zgrada energetski učinkovitijim (opremu za grijanje, hlađenje, ventilaciju i klimatizaciju, sustav rasvjete, upravljanje zgradom, uvođenje sustava obnovljivih izvora energije, zeleni krov/fasada, projektantski nadzor i slično) (PKK, 2021: 76). Sve navedeno odnosi se na aktivnosti usmjerene na ostvarenje dekarbonizacije u sektorima zgradarstva i gospodarstva. Nadalje, cilj **2.2.** promiče korištenje čiste i učinkovite energije te doprinosi povećanju energetske učinkovitosti u gospodarstvu (industrija i uslužne djelatnosti) koje će osigurati postizanje željenog udjela korištenja obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji.

6.1.4 Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026.

Kako bi se ublažile ekonomske i društvene posljedice koronakrize, na razini EU dolazi do uspostave posebnog instrumenta s pratećim financijskim sredstvima. Sredinom 2020. EK predlaže plan oporavka za Europu koji se sastoji od NGEU u sklopu kojeg članice mogu koristiti bespovratna sredstva i zajmove za investicije kojima se ubrzava oporavak te povećava otpornost društva i gospodarstva (NPOO, 2021: 1). Preduvjet za korištenje sredstava iz RRF-a bilo je formiranje plana oporavka članica.

NPOO RH je sačinjen od pet glavnih komponenti i jedne inicijative. Za ovaj rad najvažnije su dvije komponente - *Gospodarstvo* te dodatna *Inicijativa Obnove zgrada*. Analizom komponente *Gospodarstva*, važno je istaknuti ključne ciljeve usmjerene na

prilagodbu gospodarstva na zelenu i digitalnu tranziciju.⁴ Zelena tranzicija gospodarstva obuhvaća dekarbonizaciju energetskeg sektora, ulaganja u obnovljive izvore energije, te povećanje energetske učinkovitosti u svim sektorima, posebice industriji (NPOO, 2021: 1). Kao glavni cilj komponente gospodarstva ističe se **C1.1** koji ima za cilj smanjenje ekološkog otiska proizvodnje i potrošnje energije kroz poticanje inovacije i primjenu novih tehnologija (vidi tablicu broj 8). U svrhu ostvarenja tog cilja, ova komponenta predviđa financiranje ulaganja u održivost MSP-ova te potiče čistu i učinkovitu proizvodnju. Nadalje u sklopu **C1.2** predviđeno je djelovanje u smjeru dekarbonizacije energetskeg sektora što je nužno za postizanje zacrtanih ciljeva (NPOO, 2021: 170). Bez većih investicija u energetske učinkovitost proizvodnih procesa potpuna dekarbonizacija se ne može ostvariti u punom obimu (NPOO, 2021: 181). Uz cilj stjecanja dekarbonizacije, ova potkomponenta ima i zaseban cilj poboljšanja industrijskih zgrada.

U svojoj procjeni za NECP-a Hrvatske za 2021.-2023. EK je dala preporuke koje veći naglasak stavljaju na mjere podrške ulaganja u energetske učinkovitost uključujući obnovu zgrada (NPOO, 2021: 19). S obzirom na to da su uz pandemiju koronavirusa RH pogodila dva velika potresa posljednja komponenta NPOO-a stavlja naglasak na obnovu zgrada. Važnost ove komponente prepoznata je već i kroz OPKK 2014.-2020. U spomenutom razdoblju za obnovu zgrada ugovoreno je maksimalnih 311 milijuna eura sredstva (NPOO, 2021: 182). Na tom tragu, energetska obnova zgrada preduvjet je za postizanje ciljeva EZP-a s obzirom da zgrade u EU troše oko 40 % primarne energije te emitiraju 36 % CO₂ (NPOO, 2021: 1024). U sklopu inicijative predviđa se energetska obnova trećine ukupnog fonda zgrada čime se nastoji podići stopa obnove zgrada na godišnjoj razini. U razdoblju od 2014. do 2019. stopa je iznosila svega 0.7 % godišnje, dok je dugoročni strateški cilj podići stopu obnove na 3 % do 2030., 3.5 % od 2031. do 2040. te na 4 % 2041.

Tablica broj 8: Prikaz aspekta energije kroz dvije komponente

Komponenta	Opis i cilj komponente	Specifični ciljevi komponente vezani za sektor energetike
1. Gospodarstvo	C1.1 Otporno zeleno i digitalno gospodarstvo - Sustavan prijelaz na održiv razvoj, zelenu i digitalnu tranziciju gospodarstva.	Jačanje konkurentnosti i zelena tranzicija. Poticanje inovacija i razvoj novih tehnologija.

⁴ Analiza ove komponente se prvenstveno odnosi na analizu onih segmenata koji pridonose zelenoj tranziciji.

	C1.2 Energetska tranzicija – tranzicija na održivo gospodarstvo	Dekarbonizacija energetskeg sustava. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije. Diverzifikacija natječaja za različite tehnologije.
6. Inicijativa - Obnova zgrada	C6.1 Obnova zgrada - smanjenje okolišnog otiska potrošnje energije u sektoru zgradarstva te smanjenje onečišćenja zgrada iz sektora zgradarstva s ciljem ispunjenja klimatskih i energetskeg ciljeva.	Dekarbonizacija zgrada uključujući zgrade odgojno obrazovne i zdravstvene infrastrukture, zgrada za javne namjene, obnovu zgrada sa statusom kulturnog dobra, stambenih te ostalih zgrada.

Izvor: Nacionalni plan oporavka i otpornosti Republike Hrvatske (2021: 49-70, 1003)

Svaka od preostale četiri komponente NPOO-a sastoji se od dijela predviđenog za zelenu i digitalnu dimenziju, odnosno indirektno pridonose ostvarenju neutralnosti. Zbog načina provedbe, ostale komponente iako pridonose zelenoj tranziciji, nisu uključene u istraživanje.

6.1.5 Ažurirani Integrirani nacionalni energetske i klimatske plan RH 2021.-2030.

Invazijom na Ukrajinu, EK predstavlja novi paket mjera *REPowerEU* - plan uštede energije, diverzifikacije isporuke te smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima. Temeljem donesenog plana *REPowerEU*, sve članice su morale napraviti reviziju NEPC-a s ciljem planiranja, provedbe i praćenja zelene tranzicije do 2030. (EK, 2021: 5, 2022: 4). Na tom tragu, nove ažurirane verzije dodatno naglašavaju važnost smanjenja emisija stakleničkih plinova, korištenjem obnovljivih izvora energije te poticanjem energetske učinkovitosti.

Još jednom, analiza NECP-a uzima u obzir iste dimenzije kao i u slučaju analize prve verzije NECP-a: *Dekarbonizacija, Energetska učinkovitost te Istraživanje, inovacije i konkurentnost*. Jedina razlika je ta da su detaljnije definirane aktivnosti čija provedba bi trebala pridonijeti ostvarenju širih ciljevi EU.

Tablica broj 9: Prikaz ažuriranog NECP-a

Dimenzija	Opis dimenzije	Specifično područje dimenzije
Dekarbonizacija	Dimenzija se sastoji od dva elementa: uklanjanje emisija stakleničkih plinova te okretanje obnovljivim izvorima energije.	Stvaranje energetski visoko-učinkovitog i dekarboniziranog fonda zgradarstva kroz obnovu starih i građenje novih zgrada s nultom stopom energije. Dodatan naglasak na korištenje energije iz obnovljivih izvora. Uklanjanje štetnih emisija industrijskih procesa.
Energetska učinkovitost	Politike i mjere za ostvarenje okvirnog nacionalnog cilja povećanja energetske učinkovitosti do 2030.	Dugoročna strategija energetske obnove nacionalnog fonda stambenih i nestambenih zgrada (javnih i privatnih). Povećanje energetske učinkovitosti i korištenja energije iz obnovljivih izvora. Poboljšanja energetske učinkovitosti zgrada, promicanje obnovljivih izvora energije i energetski učinkovitih tehnologija i procesa u industriji. Sustavno gospodarenje energijom u javnom sektoru i energetska obnova javne rasvjete.
Istraživanje, inovacije i konkurentnost	Razvoj ključnih tehnologija za prijelaz na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika.	Ulaganja u: modernizaciju industrijske proizvodnje s ciljem tranzicije na niskougljično gospodarstvo

Izvor: Ažurirani Nacionalni energetski i klimatski plan iz 2023. (2023: 51-76)

6.2. Zaključak poglavlja

Sva proučena dokumentacija naglašava politike i mjere usmjerene na postizanje energetske neutralnosti, smanjenju emisija stakleničkih plinova, unapređenju energetske učinkovitosti odnosno okretanju na obnovljive izvore energije. Drugim riječima, širi ciljevi EU se doista nastoje provesti nacionalnim dokumentima koji na detaljniji način definiraju aktivnosti kojima se nastoje ostvariti horizontalni ciljevi EU što je u skladu s drugom pretpostavkom rada.

Ako su nacionalne strategije uspješno europeizirane i pridonose ostvarivanju ciljeva EU, postavlja se pitanje jesu li i najniže provedbene razine usklađene s nacionalnom i EU razinom. Iduće poglavlje istražuje posljednju istraživačku razinu ovog rada. Odnosno kako

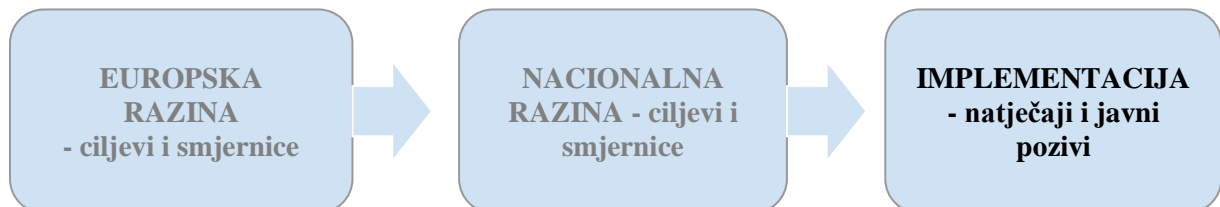
konkretne provedbene aktivnosti na najnižim razinama doprinose ili nedoprinose ostvarivanju horizontalnih ciljeva EU.

7. Studija slučaja: pristupanje EU fondovima u RH - sektor energetike

U skladu s procesom programiranja EU sredstava, ovaj dio rada istražuje najnižu implementacijsku razinu s ciljem proširenja Radaellijske definicije europeizacije. Sada kada imamo pozadinski kontekst integracije, CPR-ove, nacionalne strateške dokumente čime možemo prijeći na posljednju razinu istraživanja (vidi prikaz ispod).

Struktura ovog poglavlja je sljedeća: za početak temeljem prethodno definiranih nacionalnih dokumenata treba istaknuti kategorije aktivnosti natječaja i javnih poziva koji ulaze u opseg analize, kao i izuzete dijelove. Nakon toga drugi dio poglavlja daje prikaz ključnih institucija koje raspisuju natječaje te na kraju analizu natječaja.

Grafički prikaz broj 5: Istraživanje implementacijske razine

Izvor: Izrada autora

7.1 Što je isključeno, a što uključeno u istraživanje?

Ukrštavanjem specifičnih ciljeva, investicijskih prioriteta i drugih smjernica iz analiziranih nacionalnih dokumenata iz prethodnog poglavlja dobiven je širi pregled/presjek aktivnosti koje određuju one natječaje i javne pozive koji ulaze u analizu, te one koji ne ulaze. Tijekom prikupljanja podataka, autor procjenjuje doprinose li objavljeni natječaji energetskej tranziciji kroz neku od navedenih aktivnosti (vidi tablicu broj 10). Ako se natječaju ne može pripisati nijedna od tih aktivnosti, bit će izuzet iz analize.

Tablica broj 10: Pregled aktivnosti za koje se raspisuju natječaji

Vrsta aktivnosti	Opis
Financiranje i priprema dokumentacije	Provedbene aktivnosti predviđaju financiranje i izradu dokumentacije potrebne za prijavu i provedbu projekata, kao što su energetske preglede, certifikati, programi i elaborati.
Obnova i novogradnja	Prema smjericama, natječaji podržavaju obnovu starih zgrada i izgradnju novih energetski neutralnih stambenih i višestambenih zgrada. ⁵
Smanjenje emisija i energetska učinkovitost	Natječaji za smanjenje emisija stakleničkih plinova, poboljšanje energetske učinkovitosti i dekarbonizaciju različitih sektora.
Ugradnja novih sustava i uvođenje novih tehnologija	Ulaganja su usmjerena na uvođenje novih tehnologija u proizvodne procese, zgrade i tehnološke mjere koje smanjuju potrošnju energije i emisije CO ₂ .
Prilagodba klimatskim promjenama	Mjere za ublažavanje klimatskih promjena.
Nabava hibridnih, električnih vozila i bicikala	Aktivnosti uključuju financiranje nabave električnih vozila, bicikala i sličnih sredstava transporta s ciljem smanjenja emisija i potrošnje energije.
Podrška lokalnim zajednicama	Projekte energetske obnove i održivog razvoja, poput infrastrukture za punjenje električnih automobila i zamjene sustava javne rasvjete.

Izvor: autor

S druge strane, istraživački dizajn isključuje sve segmente iz strateških dokumenata čija provedba nije predviđena financiranjem putem natječaja i javnih poziva. Primjerice, u slučaju NECP-a budući da su neke dimenzije (u provedbenom smislu) u isključivoj nadležnosti središnje vlasti isključene su iz analize (tablica ispod prikazuje ostale isključene aspekte iz istraživanja).

⁵ Ovaj segment predviđa investicije u privatne i javne zgrade te promjenu toplinske zaštitne ovojnice zgrade, unaprjeđenje tehničkih sustava zgrada (grijanje, hlađenje, ventilacija i klimatizacija) zeleni krov/fasada.

Tablica broj 11: Popis isključenih segmenata iz istraživanja

Naziv dokument	Izuzeto iz analize
Operativni program konkurentnost i kohezija 2014. - 2021.	4d - Razvoj i provedba pametnih sustava distribucije koji djeluju pri niskim i srednjim razinama napona
Integrirani Nacionalni energetske i klimatski plan Ažurirani Integrirani Nacionalni energetske i klimatski plan 2021.	Dimenzija Energetske sigurnost Dio dimenzije Istraživanje, inovacije i konkurentnost koji se odnosi na javni sektor. Dimenzija Unutarnjeg energetskog tržišta
Program konkurentnost i kohezija 2021.- 2027.	Specifični ciljevi 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7., 2.8.
Nacionalni plan oporavka i otpornosti Republike Hrvatske	Ostali segmenti osim komponente Gospodarstva te Inicijative obnove zgrada

Izvor: izrada autora

Ukratko, analiza se usredotočuje na aktivnosti koje direktno doprinose ostvarenju ciljeva energetske neutralnosti i smanjenja emisija stakleničkih plinova, a način provedbe je putem raspisa javnih poziva i natječaja za najniže razine korisnika kao što su fizičke osobe građani, obrti, TD, MSP-ovi te JLS-e (uključujući javne ustanove), nevladine udruge i slično. Navedeno uključuje identifikaciju i analizu javnih poziva i natječaja (u trenutnom i u proteklom VFO) koji doprinose aktivnostima izloženima u spomenutoj tablici broj 10. Ukratko, glavna svrha navedenog je istražiti odnos donesenih odluka na najvišoj razine EU (širi ciljevi EU u polju energetike) s raspisanim natjecajima i javnim pozivima u sklopu treće razine istraživanja.

7.2. Analiza podataka

Iz aspekta provedbene treba izdvojiti dvije glavne institucije koje raspisuju natječaje i javne pozive prema definiranim smjernicama nacionalnih dokumenata koji su usklađeni s direktivama EU. Krovna institucija za provedbu nacionalnih energetske i klimatske politike je *Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja* (NECP, 2023: 54). MINGOR ima nadležnost nad provedbom nacionalne energetske politike.

Druga provedbena institucija je *Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti* (FZOEU) koji predstavlja središnje mjesto prikupljanja i ulaganja izvanproračunskih sredstava.

Fond ima ulogu Posredničkog tijela ⁶ za pojedine ciljeve iz područja zaštite okoliša i održivosti resursa, klimatskih promjena, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, koji su u skladu s ciljevima EU-e u području energetike.

Prikupljanje podataka i pojedinačna analiza natječaja i javnih poziva provedena je nad svima koji su zadovoljili kriterije definirane u sekciji 7.1. Prikupljanje podataka je uključilo sve natječaje objavljene zaključno s 15. travnja 2024. prema prethodno definiranim kriterijima. Od ukupno 51 identificiranog natječaja, 46 ih je raspisano od strane FZOEU te četiri MINGOR-a. Od ukupnog broja, 32 spadaju u prethodni VFO, dok je u tekućem VFO raspisano njih 19. Svaki natječaj i javni poziv je iščitao s obzirom na datum raspisivanja, vrstu provedbene aktivnosti, prihvatljive korisnike⁷, rok na koji je otvoren poziv, intenzitet potpore, dostupan iznos pojedinačne prijave, broj potrebnih dokumenata potrebnih za prijavu, te opravdane troškove koje poziv pokriva.

7.2.1. VFO 2014.-2020.

Prikupljanjem podataka za VFO 2014.-2020. utvrđeno je kako je dominantna provedbena aktivnost sufinanciranje koje je zabilježena u 30 od 32 slučajeve. Jedan natječaj predviđa aktivnost donacije i jedan potpora. Govoreći o prihvatljivim korisnicima, u spomenutom VFO detektirani su natječaji predviđeni za više skupina prijavitelja primjerice izrada energetske certifikacije koja je predviđena i za fizičke osobe (građane) i za fizičke osobe (obrtnike). Detaljnija obrada prihvatljivih korisnika (prema skupinama definiranim u potpoglavlju 7.2.) pokazala je kako su natječaji obuhvatili fizičke osobe u čak 11 navrata (uključujući različite aktivnosti financiranja poput: izrade dokumentacije, certifikacije, energetske obnove i slično)⁸. Zatim slijedi kategorija obrtnika i MSP-ovi za koje je bilo raspisano osam natječaja. Isto kao i za TD i velika poduzeća. Na ovom mjestu treba napomenuti

⁶ Posredničko tijelo 2. razine u kontekstu EU fondova odnosi se na tijelo koje djeluje na razini regija ili država članica te je odgovorno za provedbu i upravljanje određenim dijelom programa ili projekta financiranog iz EU fondova.

⁷ Prihvatljivi korisnici su grupirani u iduće skupine: fizičke osobe građani, obiteljska-poljoprivredna gospodarstva, TD i velika poduzeća, zadruge, obrtnici i MSP-ovi, upravitelji višestambenih zgrada, jedinice lokalne samouprave (JLS, znanstvene institucije i nevladine udruge.

⁸ Iduće poglavlje detaljnije dovodi u pitanje aspekt financiranih aktivnosti.

njih sedam za JLS te pet za višestambene zgrade. Ostali prihvatitelji su bili zadruge i znanstvene institucije sa po dva natječaja te poljoprivredna gospodarstva s po jednim pozivom.

Raspoloživi iznos natječaja je definiran godišnjim Financijskim planom fonda počevši od 2015. godine. Maksimalan iznos potpore varira u intervalu od najmanjih 800,00 HRK kada govorimo o donaciji, pa sve do subvencija do sedam milijuna kuna. Intenzitet opravdanih troškova potpora varira od fiksne potpore 800,00 kuna u slučaju donacija ili fiksno definirane cijene certifikacije po metru kvadratnom pa sve do postotne potpore od najviše 80 % opravdanih troškova projekta. Sedam od 32 natječaja je raspisano s točno definiranim rokom, dok su ostali bili raspisani do kraja iste godine raspisa odnosno do utroška ukupno alociranih sredstava poziva. U apsolutnim terminima za prijavu na pojedini natječaj broj traženih dokumenata varira od dva do 22 s prosjekom od 11.29 dokumenata po pozivu, gdje treba napomenuti kako dva natječaja imaju različit broj tražene dokumentacije ovisno o kojoj vrsti prijavitelja govorimo (razlika između prijavitelja JLS i privatnih korisnika).

Analiza opravdanih troškova je prikazala nekoliko ključnih aktivnosti i prihvatljivih troškova. Aktivnosti uključuju certificiranje, nabavu energetski učinkovitih kućanskih uređaja, hibridnih automobila, električnih bicikala, plug-in hibridnih vozila (za pravne i fizičke osobe). Uz to, identificirani su natječaji za izradu projektne dokumentacije, glavnog projekta, izradu programa i planova energetske učinkovitosti za JLS, uključujući javnu rasvjetu. Nadalje, nabava i ugradnja stolarije, sustava grijanja, toplinskih pretvarača za grijanje vode i prostora, peći na pelete, dizalica topline te fotonaponskih pretvarača za proizvodnju električne energije. Uz to, za građane su identificirani natječaji za energetske obnovu postojećih obiteljskih kuća. S aspekta višestambenih zgrada opravdani troškovi su uključili nabavu opreme i uređaja za energetske obnovu, provođenje energetskih pregleda zgrada. Kod privatnih poduzeća treba napomenuti ulaganja u efikasnije korištenje energije (putem zamjene primarnog energenta, izmjena energetskih agregata, nadogradnja opreme, rashladni sustavi, poboljšanje korištenja toplinske energije u proizvodnim procesima, ugradnja fotonaponskih pretvarača, kolektora, peleta i dizalica topline).

Ovaj strukturirani pregled omogućit će usporedbu s drugim višegodišnjim financijskim razdobljima.

7.2.2. VFO 2021.-2027. i NGEU

Prikupljanjem podataka za VFO 2021.-2027., dominantna provedbene aktivnost je ona sufinanciranja koja je zabilježena u 16 slučajeva od njih 17. Samo jedan natječaj predviđa aktivnost donacije sredstava.

Detaljnija obrada prihvatljivih korisnika (prema skupinama definiranim u potpoglavlju 7.2) pokazala je kako su do sada raspisani natječaji obuhvatili JLS u sedam slučajeva, zatim slijede fizičke osobe građani za koje su natječaji bili predviđeni u šest navrata (također uključujući različite aktivnosti financiranja poput: obnove kuća, certifikacije i nabave električnih odnosno hibridnih vozila). Zatim slijedi kategorija TD i velikih poduzeća za koje je bilo raspisano pet natječaja. Obrtnici i MSP-ovi su imali pristup na četiri natječaja. Višestambene zgrade, nevladine udruge i znanstvene institucije su imale pravo pristupa na po jedan natječaj za svakog korisnika, dok zadruge i obiteljska poljoprivredna gospodarstva još nisu imala priliku aplicirati na sredstva.

Alokacije su definirane Financijskim planom fonda gdje treba naglasiti prelazak na sustav eura početkom 2023. godine. Maksimalan iznos potpore varira od subvencije u iznosu 600,00 kuna, pa sve do subvencija od tri milijuna kuna. Intenzitet opravdanih troškova potpora varira od 20 % do 100 % opravdanih troškova. Od 17 natječaja samo su dva raspisana s točnim datumom završetka, dok su ostali raspisani do kraja godine odnosno do utroška predviđenih sredstava. U apsolutnim terminima za prijavu na pojedini poziv broj traženih dokumenata varira od četiri do 12 s prosjekom od 7.93 dokumenata, gdje treba napomenuti kako jedan natječaj ima različit broj tražene dokumentacije ovisno o kojoj vrsti prijavitelja govorimo (razlika između prijavitelja JLS i privatnih korisnika). Opravdani troškovi u tekućem proračunskom razdoblju uključuju: izvođenje radova, nabavu i uslugu ugradnje sustava i opreme, izradu glavnog projekta, te provedbu stručnog nadzora. Troškovi nabave i ugradnje sustava za korištenje obnovljivih izvora energije opravdani su ukoliko zadovoljavaju tehničke uvjete, što Fond utvrđuje uvidom u glavni projekt s pripadajućim troškovnikom radova i opreme. Iz aspekta projektno-tehničke dokumentacije prihvatljivi troškovi uključuju izradu studije izvodljivosti, glavnog projekta, investicijske studije, projektne dokumentaciju, izradu programa prilagodbe za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, idejna tehnička rješenja, građevinska i strojarska rješenja, te natječajnu dokumentaciju tijekom prijave za EU sredstva. Dodatno, troškovi kupnje električnih vozila također su prihvatljivi. Kod JLS-ova treba izdvojiti izdatke nastale nabavom radova, opreme i usluga, razvoj „zelene infrastrukture“. Energetska

obnova obiteljskih kuća uključuje postavljanje fotonaponskih sunčanih modula, nosača (potkonstrukcija), pretvarače, razvod, regulacijsku i mjernu opremu te ostali troškovi neophodni za izvođenje radova. Uz sve navedeno opravdani su i troškovi informiranja i vidljivosti projekta.

8. Rasprava

Na samom kraju rada treba raspraviti o nalazima istraživanja. Istraživanje je provedeno uzimajući u obzir tri razine: integraciju na europskoj razini, europeizaciju s europske na nacionalnu razinu te europeizaciju implementacijske razine.

Za početak, na europskoj razini, promatrali smo kako su događaji pandemije COVID-19 i rata u Ukrajini potaknuli integraciju energetske politike EU. Nakon donošenja novog VFO, plana oporavka u okviru NGEU te *REPowerEU*, jasno je da se EK obvezala na ostvarenje ambicioznijih ciljeva postizanja energetske neutralnosti i dekarbonizacije do sredine stoljeća. Važno je reći kako se o klimatskoj neutralnosti govorilo i u godinama prije pandemije, odnosno kako je prošli VFO uveo i detaljnije definirao ključna područja, no praksa nakon izbijanja pandemije je intenzivirala "zelene" javne politike u provedbenom smislu. Samim time, na temelju dosad prikazanog, treba potvrditi pretpostavku prve razine istraživanja kako su: „*Događaji pandemije COVID-19 i energetska kriza potaknuta ratom u Ukrajini dodatno pospješili ozelenjavanje energetske politike EU*“ Drugim riječima, izbijanje pandemije i rata u Ukrajini nisu usporili integraciju već ju je Komisija Ursule von der Leyen dodatno pospješila.

Analiza druge razine istraživanja - istraživanje europeizacije nacionalne strateške razine - kroz pet dokumenata pokazala je jasne znakove europeizacije u skladu s dvije uredbe koje određuju investicijske prioritete EU. Drugim riječima, uočena je usklađenost nacionalne dimenzije sa širim investicijskim prioritetima i horizontalnim ciljevima EU. Strateški dokumenti OPKK i PKK koji definiraju provedbene aktivnosti međusobno se nadopunjuju i potpuno su poravnani sa zakonodavstvom EU, odnosno s ispunjenjem horizontalnih ciljeva EU. Također, temeljem donesenog plana *REPowerEU*, sve članice su morale napraviti reviziju NECP-a s ciljem planiranja, provedbe i praćenja zelene tranzicije do 2030. (EK, 2021: 5, 2022: 4). Na tom tragu, nove ažurirane verzije dodatno naglašavaju važnost smanjenja emisija stakleničkih plinova, korištenja obnovljivih izvora energije te poticanja energetske učinkovitosti. Stoga, možemo potvrditi i drugu pretpostavku istraživanja, prema kojoj „*Ciljevi*

energetske tranzicije i investicijski prioriteta Europske unije dovode do europeizacije nacionalnih strateških dokumenata putem procesa programiranja“. Drugim riječima, očito je kako EU potiče ostvarenje energetske neutralnosti definirajući ciljeve i prioritete investicija koji se kroz procese programiranja ugrađuju u nacionalne strateške dokumente. Štoviše, u slučaju donošenja NECP-a i NPOO-a, EK ima na raspolaganju instrumente uvjetovanja kojim indirektno oblikuje investicijske ciljeve ako oni nisu dovoljno ambiciozni. Gdje treba napomenuti iako članice zadržavaju određenu autonomiju iako EK malo pomalo utječe i na nacionalnu sferu u većoj mjeri. Samim time, jasno je kako EU igra aktivnu ulogu u oblikovanju nacionalnih politika i strategija te potiče europeizaciju nacionalnih prioriteta s europskim ciljevima u području energetike i održivosti.

Govoreći o nalazima treće razine, na samom početku važno je napomenuti jedan nedostatak istraživanja. Idealna usporedba bila bi ona po završetku tekućeg VFO. Ovako, istraživanje donosi preliminarnu usporedbu i nastoji utvrditi trendove kretanja jer u međuosnos stavlja sve raspisane natječaje u razdoblju 2014.-2020. (ukupno 7 godina) s onima raspisanima u razdoblju 2021.-travnja 2024. (tri i pol godine). Samim time, odnos analiziranih natječaja je 32:19 u korist VFO 14-20.

U oba VFO možemo govoriti o izgubljenoj godini, s obzirom na to da nije zabilježen niti jedan natječaj u 2014. kad dolazi do novog VFO. Slično tome, u aktualnom razdoblju prvi raspisani poziv datira krajem 2022. što također sugerira na izgubljenu godinu prvenstveno s obzirom na to da su po izbijanju C-19 članice prvo morale EK predati nacionalne planove oporavka što je odgodilo pristup sredstvima u novom VFO.

Analiza financijskih alokacija naglašava kako u tekućem proračunskom razdoblju RH ima više sredstava na raspolaganju za ostvarenje zacrtanih ciljeva. Primjerice, u prošlom razdoblju sumu ukupne alokacije trebalo je tražiti u proračunu Fonda, dok aktualno razdoblje u svakom pozivu vrlo jasno definira ukupnu količinu sredstava namijenjenih za poziv. Analiza je pokazala da pojedinačna alokacija po natječaju varira od minimalnih 50.000,00 kuna (u prošlom) pa sve do 120 milijuna eura u tekućem okviru. Iako je ukupna raspoloživa alokacija po pozivu na natječaje veća u tekućem VFO, treba napomenuti kako je maksimalna alokacija po pojedinom projektu manja. U interpretaciji, tekući okvir nastoji financirati veći broj projekata s manjom potporom u usporedbi s prošlim VFO, kada je više sredstava bilo alocirano u manji broj projekta. Navedeno implicira na zaključak kako nacionalne smjernice nastoje postići ciljeve energetske tranzicije integriranjem svih dostupnih alata koji pridonose cilju. No iako, su alokacije po pojedinom projektu manje u tekućem VFO, u prošlom VFO nije postojala

mogućnost ostvarivanja potpore s intenzitetom od 100 % sufinanciranja prihvatljivih troškova koja je zabilježena u dva poziva tekućeg razdoblja. Drugačije postavljeno, uočeno je povećanje intenziteta potpore kao i povećanje broja projekata koje sustav može poduprijeti. Navedeno vodi prema zaključku kako je prošli VFO uveo i detaljnije definirao ključna područja i financirane aktivnosti. U provedbenom smislu, u tekućem razdoblju dolazi do značajnog intenziviranja zelenih inicijativa unutar energetske politike. Aspekt intenziteta potpora sugerira kako postoje “važnije“ i “manje“ važne aktivnosti, iako oboje pridonose ostvarenju energetske tranzicije. Na tom tragu, tablica broj 12 prikazuje usporedbu dva razdoblja po pitanju financiranih aktivnosti. Treba napomenuti kako neki natječaji istovremeno uključuju više aktivnosti poput primjerice izrade projektne dokumentacije i energetske obnove.

Tablica broj 12: Usporedba glavnih financiranih aktivnosti

Popis glavnih financiranih aktivnosti	VFO 2014.-2020.	VFO 2021.-2027.
Certificiranje i projektna dokumentacija	2	2
Energetski pregledi zgrada	3	0
Električna i hibridna vozila	5	5
Energetska obnova obiteljskih kuća	2	2
Energetska obnova višestambenih zgrada	2	0
Energetska učinkovitost proizvodnog procesa	3	3
Istraživanje i razvoj	2	2
Izrada plana i programa energetske učinkovitosti	2	1
Nabava kućanskih uređaja	3	0
Financiranje projekta obnovljivih izvora energije	1	0
Prilagodba klimatskim promjenama	0	1
Punionice za električne automobile	0	1
Poticanje i ugradnja obnovljivih izvora energije u kućanstvima	0	3
Zamjena rasvjete	2	0

Izvor: autor

Iz tablične usporedbe glavnih financiranih aktivnosti između VFO 2014.-2020. i VFO 2021.-2027. vidljivo je nekoliko promjena u prioritetima i financiranim aktivnostima. Još

jednom, treba imati na umu kako je ovo financijsko razdoblje već dostiglo (ako ne i premašilo aktivnosti prošlog kod nekih aspekata), iako je usporedba napravljena na odnosu sedam godina s nešto više od tri. Certificiranje i projektna dokumentacija zadržali su isti nivo financiranja već sad na polovici razdoblja, iako se očekuje raspisivanje još natječaja u ovom segmentu do kraja tekućeg proračunskog razdoblja. Nadalje, energetske preglede zgrada nisu uključeni u financiranje u trenutnom razdoblju, što može ukazivati ostvarene ciljeve u prethodnom razdoblju kada su pregledi pokazali koje zgrade (ne)zadovoljavaju energetske kriterije. S aspekta financiranja električnih i hibridnih vozila tekuće razdoblje već sad bilježi isti broj raspisanih natječaja unatoč preostale tri godine proračunskog razdoblja. Financiranje energetske obnove obiteljskih kuća je također već sada je dostiglo razinu prošlog razdoblja prvenstveno s obzirom na natječaje raspisane za obnovu nakon potresa. Za razliku od navedenog, u trenutnom razdoblju nema financiranja za energetske obnovu višestambenih zgrada, ali treba imati na umu da su u trenutku pisanja ovog rada bili u najavi natječaji namijenjeni za tu svrhu. Nadalje, iz aspekta financiranja energetske učinkovitosti proizvodnog procesa i financiranja istraživanja i inovacija valja već sada primijetiti konstantu, naglašavajući važnost koju ima tranzicija gospodarstva kao što smo vidjeli u OPKK-a i PKK-a. Nadalje, trenutno razdoblje se više ne oslanja na financiranje nabave kućanskih uređaja - barem ne za sada. Fond se vjerojatno odmaknuo od ove aktivnosti uz potencijalno objašnjenje kako postoje druge aktivnosti koje u većoj mjeri doprinose štednji energije te da su energetske certificirane uređaji danas dostupniji na tržištu u odnosu na 2015. kada je bio raspisan prvi natječaj za tu vrstu aktivnosti. Daljnja analiza je ukazala na ukidanje financiranja projekata obnovljivih izvora energije, barem za sada. Za točnije zaključke treba pričekati kraj razdoblja no moglo bi se reći kako se ovaj segment manifestirao kroz uvođenje tri nove vrste aktivnosti vezane za poticanje i ugradnju obnovljivih izvora energije u kućanstvima što naglašava prioritet ovog aspekta u dostizanju nacionalnih ciljeva neutralnosti. Istovremeno, valja naglasiti kako ovaj aspekt ukazuje na interes za obnovljive izvore na mikro razini. Za razliku od prethodnog VFO, ovo razdoblje bilježi novu aktivnost prilagodbe klimatskim promjenama te financiranje punionica za električne automobile, što je nadogradnja na postojeću aktivnost financiranja električnih automobila. Na kraju, barem za sada, financiranje zamjene rasvjete nije zabilježeno, što je očekivano s obzirom na potencijalno postignute ciljeve u prethodnom razdoblju.

Ukratko, iz analize se vidi da su neke aktivnosti poput certificiranja i električnih vozila zadržale isto financiranje, dok su druge, poput energetske preglede zgrada i nabave kućanskih uređaja, smanjene ili ukinute. Novi prioriteti uključuju prilagodbu klimatskim promjenama, punionice za električne automobile i poticanje obnovljivih izvora energije u kućanstvima, što

odražava promjene u strateškim ciljevima i potrebama financiranja. Valja napomenuti promjenu među dva razdoblja, a to je uvođenje i primjena DNSH načela odnosno prestanak financiranja aktivnosti koje negativno djeluju na okoliš.

Analizom prikupljenih podataka, uočeno je kako se putem raspisa javnih poziva i natječaja u određenim slučajevima uzima u obzir i geografski aspekt provedbe - neovisno o kojem VFO govorimo. To znači da se putem poziva na dodjelu sredstava nastoje riješiti i drugi društveni problemi, poput nejednakog razvoja unutar države ili odljeva stanovništva. U praksi to znači da se u određenim slučajevima financiraju opravdani troškovi do 80 % za područja manjeg indeksa razvijenosti, dok razvijenija područja opravdavaju troškove u iznosu 40 %.

Uspoređujući dva VFO-a, zabilježeno je smanjenje potrebnih dokumenata u procesu prijave na poziv. U prošlom VFO-u bilo je potrebno u prosjeku više od 11 dokumenata, dok je u tekućem okviru potrebno gotovo osam za pojedinačnu prijavu. Navedeno sugerira kako je sustav spremniji na procese provođenja politika u trenutnom VFO-u, no potrebni je detaljnije istraživanje za potvrdu te pretpostavke.

Daljnja analiza uspoređuje prihvatljive korisnike za prijavu projekata između VFO 2014.-2020. i VFO 2021.-2027. U prethodnom poglavlju, odnosno u potpoglavljima 7.2.2. i 7.2.3. u tekstualnoj formi izneseni su detektirani prihvatljivi korisnici u svakom od dva razdoblja. Tablica broj 13. daje objedinjeni prikaz podataka radi lakše usporedbe. Broj natječaja u kojima su fizičke osobe - građani prihvatljivi korisnici za prijavu projekata smanjen je s 11 na šest. Sličan trend ima i broj natječaja za TD i velika poduzeća gdje je broj natječaja smanjen s osam na pet kao i broj natječaja za obrtnike i MSP-ove kod kojih je broj natječaja u kojima su oni prihvatljivi korisnici smanjen s osam na četiri. Kod sva tri navedena segmenta treba reći kako (s obzirom na vremensku točku u VFO u kojoj je provedeno istraživanje) nalazi sugeriraju na pozitivne trendove u raspisima. Suprotno je kod natječaja za zadruge i obiteljska-poljoprivredna gospodarstava koji (za sada) nisu dobili podršku u energetske tranziciji. Broj natječaja za višestambene zgrade je smanjen na jedan. Suprotan trend je zabilježen kod natječaja za JLS (uključujući javne ustanove), gdje je broj natječaja povećan na osam već sada što ukazuje na povećanu podršku lokalnim vlastima. Na kraju, neprofitne organizacije su sada uključene kao prihvatljivi korisnici, s jednim predviđenim natječajem, što je novina u trenutnom razdoblju čime je prepoznat dodatan doprinos u energetskim ciljevima.

Tablica broj 13: Usporedba prihvatljivih korisnika

Glavni prihvatljivi korisnici	VFO 2014.-2020.	VFO 2021.-2027.
Fizičke osobe građani	11	6
Obiteljska-poljoprivredna gospodarstva	1	1
Trgovačka društva i velika poduzeća	8	5
Zadruge	2	0
Obrtnici i MSP-ovi	8	4
Upravitelji višestambenih 5	5	1
Jedinice lokalne samouprave	7	8
Znanstvene institucije	2	1
NGO	0	1

Izvor: autor

Ukratko, iz ovog segmenta analize se vidi da se za neke sektore poput fizičkih osoba građana, TD i velikih poduzeća, obrtnika i MSP-ova te upravitelja višestambenih zgrada zasad smanjio broj prihvatljivih korisnika, dok su jedinice lokalne samouprave i NGO povećali ili ušli kao novi prihvatljivi korisnici. Važno je napomenuti da je trenutačno financijsko razdoblje već dostiglo (ako ne i premašilo) aktivnosti prošlog razdoblja po pitanju prihvatljivih korisnika. S obzirom na takve trendove do kraja razdoblja za očekivati daljnji porast raspisanih natječaja

Na temelju svega navedenog, treći dio istraživanja postavlja pitanje dolazi li do procesa europeizacije i na najnižu provedbenu razinu. Analiza jasno ističe poticanje dekarbonizacije, unapređenje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije za prihvatljive korisnike, posebice nakon izbivanja pandemije. Prateći natječaje i javne pozive, primjećuje se detaljniji i širi pristup u tekućem VFO, veća alokacija sredstava te manji broj potrebnih dokumenata za prijavu projekata. Na tom tragu može se zaključiti da integracija ima pozitivnu putanju, jer nadolazeći natječaji donose opipljive koristi društvu i otvaraju prilike koje proizlaze iz europske integracije kroz dodatna sredstva za podršku projektima. Na ovom mjestu je važno napomenuti da projekti teoretski proizlaze iz inicijative prihvatljivih korisnika (ovog istraživanja). Analizom službenih stranica Fonda, autor je uočio da se u trenutnom VFO-u natječaji nerijetko zatvaraju prije roka zbog velikog broja pristiglih prijava. U tom slučaju Fond zatvara poziv dok ne procjeni pristigle projektne prijave, pa zatim u slučaju da se predviđena sredstva nisu u potpunosti utrošena dolazi do ponovnog otvaranja poziva. Navedeno potvrđuje

značaj koji sredstava EU za prijavitelje u energetsom sektoru te pokazuje da RH doista ostvaruje koristi od europeizacije energetike.

Valja otvoriti i dva pitanja koja treba imati na umu kod promišljanja o narednom razdoblju. Ostale još tri godine tekućeg razdoblja, s dosadašnjim trendovima raspisivanja postojeći okvir će nadmašiti prošli, no za konačnu potvrdu zaključaka treba sačekati kraj razdoblja. Samim time postoji potencijal provedbe još jednog istraživanja (koje bi proširilo ovo) u još jednoj vremenskoj točki kako bi dobili usporedni prikaz prve i druge polovice tekućeg razdoblja. Dodatno, prošireno istraživanje omogućilo bi usporedbu dvaju razdoblja jednakog trajanja. Bilo bi zanimljivo analizirati kako će predviđena evaluacija provedbe (s obzirom da članice moraju napraviti reviziju NECP-a) na sredini proračunskog razdoblja odraziti na ciljeve i potencijalnu realokaciju sredstava na aktivnosti i korisnike.

Dodatno, potrebno je otvoriti dodatnu dimenziju u području EU projekata s obzirom na ekološki aspekt. Zbog ovog kriterija često nisu moguća ulaganja koja bi MPS-ovima omogućila veće prinose na investicije. Stoga je važno istaknuti da zeleni aspekt ima svoj danak u vidu manje produktivnih ulaganja, što je potencijalno dio odgovora zašto EU i dalje zaostaje u stopama rasta u usporedbi s ostatkom svijeta. Međutim, bez većih investicija u energetske učinkovitost proizvodnih procesa, potpuna dekarbonizacija ne može biti ostvariva u punom obimu. Stoga, treba pronaći način kako da zelene investicije budu istovremeno produktivne i profitabilne, gdje treba imati na umu da su zelene investicije otvorile tržište koje do sada nije postojalo.

Iz svega navedenog za treću razinu istraživanja, može se potvrditi pretpostavka koja se odnosi na treći dio rada *„Ozelenjavanje energetske politike EU dovodi do europeizacije nacionalnih energetskih projekata u sklopu javnih poziva i natječaja iz EU fondova u RH kojima se nastoji ostvariti energetska tranzicija“*, što je nadogradnja na Radaellijevu definiciju integracije.

Na kraju, pažljiviji poznavatelji područja javnih politika zamijetit će kako rad uzima u obzir samo određene segmente energetike – samo određene ključne prijavitelje za projekte s naglaskom na njihovu ulogu u provedbi nacionalnih programa koji nisu povezani s centralnom vlasti. Autor opravdava izbor da je ovo već ionako opširna studija koja je uzela u obzir prikaz sekundne literature dosadašnje integracije, prikaz primarnih dokumenata, prikaz primarnih smjernica te iščitavanje više od 90 natječaja gdje je ključne nalaze bilo izazovno sažeti unutar ograničenja diplomskog rada. Isto tako, potrebno je biti objektivan i priznati kako postoji vjerojatnost da je istraživački dizajn pristran s obzirom na kreirani metodološki pristup. Drugim

riječima, diplomski rad se temelji na namjernom uzorkovanju koje potencijalno (nenamjerno) zbog ljudskog faktora propustilo analizirati određene čimbenike koji su važni za temu, ali nisu uzeti u obzir. Prvenstveno, uslijed ograničenog opsega argumentacije, rad se fokusirao na prikaz literature, primarnog zakonodavstva na EU razini, strateških dokumenata i iščitavanja natječaja. Međutim, važno bi bilo uključiti i aspekt analize nacionalnog zakonodavstva kako bi uvidi bili još detaljniji.

Za detaljnije istraživanje drugih segmenata potrebna je šira studija koja bi uzela u obzir i središnju vlast te sve ono što je izostavljeno iz ovog istraživanja prema potpoglavlja 7.1. Analiza ovih aspekata zahtijeva opsežniju studiju i drugačiji istraživački dizajn. Stoga, treba naglasiti kako je energetska politika kompleksna slagalica koja zahtijeva sveobuhvatan pristup za potpuno razumijevanje svih njezinih dimenzija, procesa i utjecaja.

S druge strane istraživanje ima potencijal komparativne analize s drugim članicama EU, što bi moglo pružiti korisne uvide u različite pristupe i rezultate energetske politike na nacionalnoj razini kao i dobre primjere iz prakse. Uz to iako su kvantitativni podaci uključeni, detaljnija statistička analiza i korištenje naprednih kvantitativnih metoda moglo bi pružiti dublje uvide i preciznije zaključke istraživanja. Stoga, sva ova ograničenja ukazuju na potrebu za daljnjim istraživanjima koja bi mogla obuhvatiti širi spektar tema i pružiti dublje uvide u sve aspekte energetske politike i njezine implementacije. Istovremeno, razrađena metodologija otvara mogućnost sličnih studija iz područja drugih javnih politika EU.

9. Zaključak

Donošenjem EZP-a EK je krenula prema potpunoj transformaciji EU u pravedno i prosperitetno društvo, s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom. No izbijanje korona krize dovodi u pitanje “zeleni“ zaokret u javnim politikama EU Komisije von der Leyen. Analiza integracije nakon izbijanja koronakrize i rata u Ukrajini - u petom poglavlju - pokazala je da je nova kriza bila neočekivana prilika koju je EK ponovno vješto prepoznala i iskoristila prema postojećem obrascu “krizne“ integracije viđenom u drugom poglavlju. Nastala korona kriza pružila je dodatnu priliku za produbljenje integracije čime se još jednom potvrdila stara teza J.Monnetta kako će EU biti izgrađena krizama (Monnet, 1976. u Guiso i dr., 2014:1). No ne samo da je došlo do proširenja integracije, već je došlo i do europeizacije prioriteta “zelene” tranzicije energetske politike EU na nacionalne smjernice (šesto poglavlje), a posljedično i na raspisane javne pozive i natječaje kako je pokazala treća razina istraživanja u

sedmom poglavlju. Ukratko, EK je doista ustrajna na poticanju ambicioznih energetske i klimatskih ciljeva te stvarno svjedočimo “zelenijim“ mjerama nakon korona kriza i početka rata u Ukrajini. Samim time, integracija se putem procesa europeizacije odrazila i na nacionalne strateške dokumente koji su usklađeni sa smjernicama određenima na razini EU. Na tom tragu treba reći kako najniža provedbena razina direktno doprinosi postizanju horizontalnih ciljeva EU što potvrđuje uspješnost procesa europeizacije.

Temeljem navedenog, u kontekstu proučavanja procesa europeizacije energetske politike treba proširiti Radaellijevu definiciju. Dok se spomenuta definicija europeizacije koncentrira na učinak koji europeizacijski procesi imaju na nacionalne političke strukture, institucije i javne politike ovaj rad dodaje odraz na niže provedbene razine. Samim time, postojećoj definiciji po kojoj se europeizacija „[...] sastoji od procesa a) konstrukcije, b) difuzije i c) institucionalizacije formalnih i neformalnih pravila, procedura, paradigmi politika, stilova, 'načina rada' te zajedničkih uvjerenja i normi koje se prvo definiraju i konsolidiraju u procesu politika EU-a, a zatim se uključuju u logiku domaćeg (nacionalnog i subnacionalnog) diskursa, političkih struktura i javnih politika“ (Radaelli, 2004: 3), nakon 'javnih politika' ovaj rad proširuje definiciju i dodaje „te njihove provedbe na najnižim razinama“.

Na ovom mjestu treba napomenuti vrijednost koju ovaj istraživački dizajn ima na buduće proučavanje javnih politika EU. Izrađena metodologija primjenjiva je i na komparativnoj studiji europeizacije više članica (npr. u području energetske politike) na kao i na korištenju metodologije za istraživanja drugih područja javnih politika koja imaju isti proces programiranja i provedbe. Također, ova studija je otvorila prostor za razmatranje dodatnog aspekta energetske politike i njezine implementacije, što može koristiti javnosti u boljem razumijevanju procesa provedbe javnih politika kao i pružiti donositeljima odluka vrijedne uvide u proces stvaranja klimatski neutralne EU.

10. Popis literature

Andoura, S., Hancher, L., i Van der Woude, M. 2010. Towards a European Energy Community: A Policy Proposal.

Becker, P. 2024. Conditionality as an Instrument of European Governance—Cases, Characteristics and Types. *JCMS: Journal of Common Market Studies*.

Börzel, T. A., & Risse, T. 2003. Conceptualizing the domestic impact of Europe. *The politics of Europeanization*, 57(80), 1-24.

Buchan, D. 2009. Energy and climate change: Europe at the crossroads. Oxford: *Oxford University Press*.

Dekanozishvili, M. 2023. *Dynamics of EU Renewable Energy Policy Integration*. Palgrave Macmillan.

Dobbs, M., Gravey, V., & Petetin, L. 2021. Driving the European Green Deal in Turbulent Times. *Politics and Governance*, 9 (3), 316–326.

Elkerbout, M., Egenhofer, C., Núñez Ferrer, J., Catuti, M., Kustova, I., & Rizos, V. 2020. The European green deal after corona: Implications for EU climate policy. *CEPS Policy Insights*, 6, 1-12.

Gustafsson, K. i Hagström, L. 2017. What is the point? teaching graduate students how to construct political science research puzzles. *Eur Polit Sci* 17, 634–648.

Homeyer, I. i dr. 2021. EU climate and energy governance in times of crisis: towards a new agenda, *Journal of European Public Policy*, 28:7, 959-979.

Kanellakis, M., Martinopoulos, G., & Zachariadis, T. 2013. European energy policy - A review. *Energy Policy*, 62, 1020-1030.

Munta, M. 2020. The European Green Deal: A game changer or simply a buzzword? *Friedrich Ebert Stiftung*.

Radaelli, C. M. 2004. Europeanisation: Solution or problem?. *European integration online papers (EIoP)*, 8(16).

Rietig, K. 2021. Multilevel reinforcing dynamics: Global climate governance and European renewable energy policy. *Public Administration*, 99(2), 55–71.

Skjærseth, J. B. 1994. The climate policy of the EC: Too hot to handle? *Journal of Common Market Studies*, 32(1), 25–45.

Skjærseth, J. B. 2021. Towards a European Green Deal: The evolution of EU climate and energy policy mixes. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 21(1), 25–41.

Solorio, I., & Jörgens, H. 2020. Contested energy transition? Europeanization and authority turns in EU renewable energy policy. *Journal of European Integration*, 42(1), 77-93.

Tkalac Verčić, A. i dr. .2010. *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada - Kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje*, Zagreb: MEP Consult.

Wallace, H. i dr. 2020. *Policy-Making in the European Union*. Eighth Edition. Oxford University Press.

Youngs, R. 2020. EU foreign policy and energy strategy: bounded contestation, *Journal of European Integration*, 42:1, 147-162.

European Commission. 2016. Proposal for a Regulation on the Governance of the Energy Union.

IEA. 2008. *Energy Policies Review — the European Union*. International Energy Agency, Paris, France.

Von der Leyen, Ursula 2019b. A Union that strives for more: My agenda for Europe. Political guidelines for the next European Commission 2019–2024. European Parliament.

European Commission. 2006. Green Paper. A European strategy for sustainable, competitive and secure energy.

European Council. 2020. ‘Special Meeting of the European Council (17, 18, 19, 20 and 21 July 2020). (Europsko Vijeće, 2020).

MREŽNE STRANICE:

EU-Lex: *Čist planet za sve Europska strateška dugoročna vizija za prosperitetno, moderno, konkurentno i klimatski neutralno gospodarstvo*. Dostupno na: LEX%3A52021DC05. Pristupljeno 13. siječnja 2024. (EK, 2018: 7-8).

EU-Lex: *Ekonomska zajednica za ugljen i čelik*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legalcontent/summary/treatyestablishingtheuropeancalandsteelcommunityecsc-treaty.html>. Pristupljeno 01. lipnja 2023.

EU-Lex: *European Green Deal*. Dostupno na: European Green Deal | EUR-Lex (europa.eu). Pristupljeno 18. travnja 2023.

EU-Lex: *Europski Parlament, Jedinstveni Europski akt*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/the-single-european-act.html> Pristupljeno: 26. travnja 2023.

EU-Lex: *NextGenerationEU*. Dostupno na: NextGenerationEU - EUR-Lex (europa.eu). Pristupljeno 8. travnja 2023.

EU-Lex: *Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti*. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content_EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550. Pristupljeno 13. siječnja 2024. (EK, 2021)

EU-Lex: *Treaty of Maastricht on European Union*. Dostupno na: Treaty of Maastricht on European Union | EUR-Lex (europa.eu). Pristupljeno 3. ožujka 2023.

EU-Lex: *Treaty on European Union*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/TXT> Pristupljeno 6. lipnja 2023.

EU-Lex: *Ugovor o Europskoj uniji*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT>. Pristupljeno: 26. travnja 2023.

EU-Lex: *Ugovor o funkcioniranju EU*. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e12c7011e6b49701aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF. Pristupljeno 02. svibnja 2023.

EU-Lex: *Uredba Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0241>. Pristupljeno 13. siječnja 2024. (EP i Vijeće, 2021)

EU-Lex: *Uredba o upravljanju energetsom unijom*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999>. Pristupljeno: 26. svibnja 2023.

EUR-Lex - *Direktiva o energetske učinkovitosti*. Dostupno na: Energyefficiency | EUR-Lex (europa.eu). Pristupljeno 10. svibnja 2024. (EP i Vijeće, 2012).

EUR-Lex - *Direktiva o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora*. Dostupno na: DIREKTIVA (EU) 2018/ 2001 EUROPSKOG PARLAMENTA. Pristupljeno 18. ožujka 2024.

EUR-Lex- *An energy policy for Europe*. Dostupno na; An Energy Policy for Europe | EUR-Lex (europa.eu). Pristupljeno 20. ožujka 2023.

EUR-Lex - *REPowerEU Plan*. Dostupno na: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0230. Pristupljeno 20. ožujka 2024. (EK, 2022)

EUR-Lex *Uredbe o upravljanju Energetskom unijom i djelovanjem u području klime*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX-32018R-1999>. Pristupljeno 25. svibnja 2023

EUR-Lex *Klimatski i energetske paket za 2020*. Dostupno na: 2020 climate and energy package. Dostupno na: | EUR-Lex (europa.eu). Pristupljeno 01.travnja.2023.

EUR-COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 215/2014 of 7 March 2014. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2014/215/oj. Pristupljeno 15. svibnja 2024. Pristupljeno 15. svibnja 2024. (EP i Vijeće, 2013).

EUR-COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 215/2014. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>. Pristupljeno 15. svibnja 2024.

Hrvatska Gospodarska Komora - Priručnik za praktičnu prijavu i provedbu EU projekata.

Juncker, J. C. (2014). My priorities. Dostupno na: <http://juncker.epp.eu/my-priorities>. Pristupljeno: 26. ožujka.2024. (Juncker, 2014).

Službena stranica: *Operativni program konkurentnost i kohezija*. Dostupno na: OPKK - Operativni program konkurentnost i kohezija (opzo-opkk.hr). Pristupljeno 23. ožujka 2024. (OPKK, 2023)

Službena stranica: *Program konkurentnost i kohezija*. Dostupno na: Europski strukturni i investicijski fondovi (strukturnifondovi.hr). Pristupljeno 29. ožujka 2024. (PKK, 2021)

Službena stranica: *Ažurirani Integrirani nacionalni energetske i klimatskog plana RH za razdoblje od 2021.-2030*. Dostupno na: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske - Ažurirani Integrirani nacionalni energetske i klimatske plan Republike Hrvatske za razdoblje od 2021. - 2030. NECP (gov.hr). Pristupljeno 19. ožujka 2024. (NECP, 2021)

Službena stranica Europske komisije - RRF službena stranica. Dostupno na: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en. Pristupljeno 01. veljače 2024.

Službena stranica: *Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti*. Dostupno na: <https://www.fzoeu.hr/hr/djelatnost-fonda/1325>. Pristupljeno 25.veljače 2024.

Službena stranica: *Integrirani nacionalnog energetske i klimatske plana RH* . Dostupno na: [Integrirani_nacionaln_i_energetski_i_klimatski_plan_Republike_Hrvatske_final.pdf](#) (gov.hr). Pristupljeno 14. ožujka 2024. (NECP, 2019)

Službena stranica: *Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja*. Dostupno na: <https://mingor.gov.hr/azuriraniintegriraninacionalnienergetskiiklimatskiplanrepublikehrvatske-za-razdoblje-od-2021-2030-necp/9220>. Pristupljeno 27. veljače 2024.

Službena stranica: *Nacionalni plan oporavka i otpornosti*. Dostupno na: Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026. (gov.hr). Pristupljeno 21. ožujka 2024.

Tusk, D. 2014. A united Europe can end Russia's energy stranglehold. Financial Times. <https://www.ft.com/content/91508464-c661-11e3-ba0e>. Pristupljeno: 26. travnja 2023. (Tusk, 2014)

United Nations Framework Convention on Climate Change. Dostupno na: https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english.pdf?gclid. Pristupljeno: 13. Svibnja 2024.

Von der Leyen, U. 2019. Speech at the Debate on the European Green Deal. European Parliament, Strasbourg, December 11. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech>

11. Sažetak

U radu se istražuje proces europeizacije energetske politike Europske unije (EU) kroz tri analitičke razine. Prva razina istraživanja prikazuje se kako su krize utjecale na ambicije energetske tranzicije u prioritetima Europske komisije. Druga razina analizira usklađenost nacionalnih strateških dokumenata s europskim investicijskim prioritetima, dok treća razina dovodi u pitanje odraz europeizacije na najnižu provedbenu razinu javnih politika, putem analize javnih poziva i natječaja na studiji slučaja u Republici Hrvatskoj.

Rezultati istraživanja potvrđuju da su korona kriza i rat u Ukrajini produbili integraciju energetske politike. Posljedično, integracija se putem procesa europeizacije odrazila i na nacionalne strateške dokumente koji su usklađeni sa smjernicama određenima na razini EU. Na tom tragu, treba reći kako i najniža provedbena razina direktno doprinosi postizanju horizontalnih ciljeva EU što potvrđuje uspješnost procesa europeizacije. Samim time, rad proširuje Radaellijevu definiciju europeizacije, uključujući i aspekt provedbe javne politike.

Dodatna vrijednost ovog rada leži u tome što se metodologija istraživanja može primijeniti na slične komparativne studije među članicama EU, kao i na istraživanja drugih područja javnih politika EU. Thus, the work becomes relevant for future research in the domain of integration and implementation of EU public policies.

Ključne riječi: europeizacija, energetska politika EU, energetska tranzicija, zelena tranzicija, EU fondovi

12. Summary

The paper investigates the process of Europeanization of the European Union's (EU) energy policy through three analytical levels. The first level of research examines how crises have influenced the ambitions of energy transition in the priorities of the European Commission. The second level analyzes the alignment of national strategic documents with European investment priorities, while the third level questions the impact of Europeanization on the lowest implementation level of public policies through an analysis of public calls and tenders in a case study in the Republic of Croatia.

The research results confirm that the COVID-19 crisis and the war in Ukraine have deepened the integration of energy policy. Consequently, integration through the process of Europeanization has also reflected on national strategic documents, which are aligned with the guidelines set at the EU level. In this context, it should be noted that even the lowest implementation level directly contributes to achieving the horizontal goals of the EU, confirming the success of the Europeanization process. Therefore, the paper expands Radaelli's definition of Europeanization, including the aspect of public policy implementation.

The additional value of the paper lies in the fact that the research methodology can be applied on comparative studies, as well as to the investigation of other areas of public policies. making the paper relevant for future research in the field of EU integration and public policy implementation.

Keywords: Europeanization, EU energy policy, energy transition, green transition, EU funds